Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXIII. Ч. 45. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК П'ЯТНИЦЯ, 9-го БЕРЕЗНЯ 1956. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, MARCH 9, 1956. No. 45. VOL. LXIII.

ПРЕЗИДЕНТ УЗАЛЕЖНЮЄ КАНДИДАТУРУ ВІД СТАНУ ЗДОРОВ'Я

ВІЦЕ-ПРЕЗИДЕНТ НІКСОН САМ РІШАТИМЕ ПРО СВОЮ КАНДИДАТУРУ; АЙЗЕНГАВЕР ЙОГО НЕ ВІДКИДАЄ І НІХТО НЕ СМІЄ ЙОМУ ДОРАДЖУВАТИ, ЩОБ ЦЕ ЗРОБИВ

Вашинґтон. — Президент Айзенгавер заявив на пресовій конференції, що негайно зрезиґнує, коли б побачив, що не зможе виконувати своїх обов'язків. Президент відповів на запит журналіста: „Я вже сказав, що якби я не був переконаний в тому, що не зможу виконувати своїх обов'язків, то я не рішився б другий раз кандидувати і негайно зрезиґнував би зі свого становища". Пізніше Президент вияснив, що не думає про короткотривалу недугу, таку, як перестуда або інфлюенца, тільки про основну органічну недугу. Айзенгавер ще раз заявив, що про справу поновної кандидатури віце-президента Ричарда М. Ніксона рішатиме сам віце-президент. Президент сказав, що просив віце-президента, щоб вирішив цю справу і поінформував його про це. Політичний світ цікавиться справою віце-президента, який на випадок нездібности президента автоматично обняв би становище президента. Деякі республіканські політики піддавали думку Айзенгаверові, щоб взяв собі на віце-президента когось іншого, а не Ніксона, який не має підтримки всіх республіканців. Інший кандидат на віце-президента, на виборчому списку притягнув би більшу скількість виборців, які голосували б за республіканцями. Але голова Республіканського Крайового Комітету Лїонард В. Голл виступає проти цього пляну деяких республіканців і твердить, що Айзенгавер і Ніксон будуть атракцією під час виборів і переможуть демократів. Проти Ніксона, на думку Голла, виступають демократичні лібера ли, які не можуть забути Ніксонові протикомуністичної кампанії в зв'язку з аферою Гісса. Президент рішуче заявив, що це неправда, що він плянує не брати Ніксона на кандидата на віце-президента. Айзенгавер заперечив і те, що деякі політики приходять до нього з просьбою, щоб не брав Ніксона на віце-президента. „Обіцяю вам, казав Президент, що коли б хтось був такий зухвалий і прийшов до мене з домаганням, щоб я покинув віце-президента Ніксона, то тоді був би великий шум коло мого бюра, якого ви ще не чули", бо я ,постійно хвалю віце-президента". Президент заявив, що сказав віце-президентові Ніксонові таке: „Вірю, що він є одним із майбутніх людей Республіканської партії. Ви є молодий, енерґійний, здоровий і точно повінформований про діяльність уряду". Президент заявив журналістам, що віце-президент відданий тим самим політичним засадам, згідно з якими діє і він сам. Тому він сам має рішати про свою майбутню політичну кар'єру. Дехто гадає, що Ніксон буде кандидатом на президента в 1960 році, коли Айзенгавер не буде вже кандидувати. Досі мало було випадків, щоб віце-президент, який впродовж двох каденцій займав становище, був успішним кандидатом на президента. Тому гадають, що Ніксон вдоволиться становищем члена кабінету Айзенгавера і не буде кандидувати на віце-президента. Сам Ніксон заявив журналістам, що не складає жадної заяви в справі своєї кандидатури на пост віце-президента. Демократичний кандидат на віце-президента в 1952 р. сенатор Джан Дж. Спаркман заявив, що президент Айзенгавер хоче бути „неповним" президентом, і частину своїх президентських обов'язків хоче скинути на Конґрес. Такий стан, на думку сен. Спаркмана, порушив би рівновагу між трьома частинами уряду: президентом, Конґресом і судівництвом. Та президент Айзенгавер відповідає на цей закид, що він сам вестиме всі важливіші аґенди президентури, і хотів би скинути з себе тільки неосновні репрезентативні функції, які зайво обтяжують кожного президента.

Республіканські жінки овацiйно вітають Ніксона

Вашинґтон. — Республіканські жінки на своїх зборах у столиці оваційно вітали віце-президента Ричарда М. Ніксона, який промовляв на цих зборах і заявив, що „наш найвищий провідник і наші осяги — це найкраща запорука, що республіканці матимуть ще більшу виборчу перемогу в цьому році, як це було в 1952 році. На першому місці — найславніший провідник (Айзенгавер), — казав Ніксон, — якого тепер вся країна краще знає, як в 1952 році. Чим більше ви його знаєте, тим більше він подобається". На другому місці Ніксон ставив осяги республіканського уряду впродовж президентури Айзенгавера. Із 40 запитуваних жінок аж 38 заявилися за Ніксона. Акторка Гелен Гейес виголосила промову, в якій передбачала перемогу республіканців і хвалила Айзенгавера і „чудового, принадного, шляхетного і доброго Діка Ніксона".

Міні проти американської допомоги Тітові

Ню Йорк, Н. Й. — Голова Американської Федерації Праці — Конґресу Індустрійних Організацій Джордж Міні, промовляючи на прийнятті Лонґайлендського університету в готелі „Валдорф-Асторія," заявився проти того, щоб ЗДА допомагали Юґославії. Останні потягнення комуністичного режиму маршала Тіта — сказав Міні — є такого роду, що ЗДА не повинні були б допомогати Юґославії. Міні не подобається, що юґославські профспілки задумують об'єднатися з Світовою Федерацією Професійних Спілок, яка є під контролею комуністів. Дехто гадає — заявив Міні — „що це можна критикувати Тіта, бо, мовляв, критика штовхає його в обійми Нікіти Хрущова. Але є докази, що Тіто не потребує жадних поштовхів, бо він уже знаходиться на шляху до обіймів із Хрущовим". Міні остерігав проти легковаження сил СССР, як це недавно зробив державний секретар Джан Фостер Доллес.

Командант Американського Леґіону проти ЮНЕСКО

Вашинґтон. — Крайовий командант Американського Леґіону Дж. Аддінґтон Ваґнер зізнавав на Підкомісії Закордонних Справ в Палаті Репрезентантів і домагався, щоб Конґрес перевів слідство в справі Виховної, Науково-Культурної Організації при Об'єднаних Націях (ЮНЕСКО). Ваґнер твердив, що ЮНЕСКО утотожнюється з такими американцями, які були лівих поглядів, належали до підривних організацій, були комуністами і нельояльні до цієї країни. Ваґнер сказав, що Американський Леґіон вважає ЮНЕСКО за „пристань всіх тих, яких льояльність до ЗДА сильно скомпромітована внаслідок демонстративних симпатій для комуністичних цілей і світового уряду". Командант АЛ виступив і проти того, що ЮНЕСКО впливає на американських студентів в дусі світового громадянства і світового уряду.

До 1 лютого прибуло до ЗДА тільки 68,000 нових іміґрантів-втікачів

Вашинґтон — Заступник адміністратора іміґраційної програми П. Дж. Ґереті в своєму звіті про здійснювання іміґраційного закону 1953 року повідомляє, що до 1-го лютого цього року прибуло до ЗДА тільки 68,000 нових іміґрантів. Згідно з цим законом до ЗДА можуть прибути 209,000 нових іміґрантів поза звичайними квотами. Досі видана 73,331 візу, а в процесі полагоджування є 74,193 візи. В першому році діяння цього закону (1954) видано дуже мале число віз. Число виданих віз збільшилося в другому році, і в другій половині 1955 року видано 49 відсотків із усіх, досі виданих віз. Ґаґерті заявив, що ще бракує спонзорів для приблизно 55,000 осіб, які повинні дістати ашуранси до липня цього року. Якщо це не станеться, то поважне число осіб не зможе прибути до цієї країни до кінця 1956 року, коли кінчається важність іміґраційного закону. Президент Айзенгавер домагається, щоб Конґрес злагіднив вимоги іміґраційного закону, — щоб уможливити приїзд всім 209 тисячам іміґрантів.

В АМЕРИЦІ

● **Комісія Видатків** у Палаті Репрезентантів ухвалила, що Комісія Цивільної Служби може дозволити федеральним урядам затруднювати урядовців, які мають понад 70 років життя, якщо вони здорові і хочуть далі працювати. Цю комісію очолює 77-річний конґресмен Кларенс Кенон.

● **Представник спілки** залізничників заявив, що за останніх п'ять років 200,000 залізничників утратили працю внаслідок запровадження на залізницях різного роду технічних удосконалень.

● **Республіканський сенатор** із Ню Йорку, Ірвінґ М. Айвс, вніс законопроєкт, згідно з яким жінки мали б діставати рівну з чоловіками платню за ту саму працю.

● **Асистент** президента Айзенгавера в справах роззброєння, Гаролд Е. Стассен, промовляючи в Ню Йорку з нагоди свого відзначення за заслуги в справі світового миру, сказав, що одна модерна ескадриля літаків може вчинити більше знищення, ніж всі літаки по обох боках фронту під час другої світової війни.

● **Комісія Збройних Сил** у Палаті Репрезентантів ухвалила видатки в сумі двох більйонів долярів на будову нових летовищ, військових баз і т. п.

● **У місті Сантос** в Бразилії буревій спричинив поважну матеріяльну шкоду. З-під руїн будинків досі витягнено 15 вбитих і коло 100 поранених людей.

● **Американська полярна** експедиція під командою адмірала Бирда знайшла круг голляндського сиру, який залишився від експедиції капітана Скотта, що мандрувала в тій околиці у 1912 році. Холод і сніг 44 роки зберігали цей сир від зіпсуття.

● **Інформаційна Аґенція ЗДА** домагається від Конґресу 3.790,-500 долярів на те, щоб переробити старий літаконосець на „плаваючу театр-виставку", де народи вільного світу могли б бачити кольорові телевізійні вистави і виставку, що численними експонатами знайомила б їх з „народним капіталізмом і мирним використанням атомової енерґії".

В РОКОВИНИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

1814 — 9/10 березня — 1861

А всім нам вкупі на землі
Єдиномисліє подай
І братолюбіє пошли!

З Шевченкових „Молитов"

Погруддя Шевченка — фраґмент проєкту пам'ятника роботи скульптора А. Страхова

Йорданія шукає злагоди з Англією

Амман, Йорданія. — Йорданські політичні кола не припускали, що димісіонування англійського команданта Арабського Леґіону, ген. Глобба, викличе в Лондоні таку бурю і загрозить існуванню всього Йорданськo-англійського союзу — запевняють закордонні обсерватори в йорданській столиці. Тому, мовляв, король Гуссейн просив колишнього англійського амбасадора в Йорданії, Алека Кіркбрайда, який випадково приїхав був в цих днях до Амману за матеріялами до своєї археологічної студії, щоб він негайно поїхав до Лондону та представив англійському урядові бажання Йорданії зберегти й надалі добрі з нею взаємини. Те саме заявив Йорданський міністер закордонних справ Гуссейн Факрі ель-Каліді на спеціяльно скликаній пресовій конференції. Йорданський уряд був заскочений рішенням англійського уряду відкликати всіх англійських старшин з йорданської армії, себто Арабського Леґіону, та заповіддю, що буде піддана ревізії вся англійська політика у відношенні до Йорданії. Йорданські провідники здають собі, мабуть, справу, що коли б Англія відкликала всякі дальші субвенції, то Йорданія була б здана на фінансову допомогу збоку Савді Арабії і Єгипту і фактично цілком узалежнилася б від тих арабських держав.

Спір за Кипр помагає комуністам

Атени. — Вільний світ не міг би успішно протиставлятись „червоному тоталітаризмові", якщо він не шанував би демократичних принципів, які ґарантують народам право рішати про власну долю — заявив грецький прем'єр Караманліс у широкій заяві, яку він склав перед представниками преси. Його заява торкалась в цілості Кипру, в справі якого розбились переговори між англійським міністром колоній та англійським губернатором Кипру з одного боку і грецьким архиєпископом Макарієм з другого. Грецький прем'єр сказав у своїй промові дві конкретні речі: запевнив Англію, що на випадок порозуміння в справі Кипру Англія матиме надалі право користувати з того острова, як військово - морської і летунської бази, потрібної для всього НАТО, та що будуть пошановані права турецької меншини на Кипрі. Те саме підкреслив грецький король Павло у своїй промові до грецьких вояків, які вернулися з Кореї.

● **Молодий терорист** застрелив на вулиці в Касабляниці першу мароккaнську пілотку, 19-річну Турію Хауі, і втік на ровері. Це вбивство викликало збентеження, бо вбита летунка сама була націоналісткою.

● **Ізраїльський прем'єр** Бен Ґуріон заявив у „кнессеті" (парляменті) в Єрусалимі, що його уряд перший війни не розпочне. Внесок опозиційної партії про недовір'я урядові Бен Ґуріона і проголошення війни Єгиптові — провалено 66 голосами „проти" на 13 голосів „за".

АРАБСЬКА „ВЕЛИКА ТРІЙКА" КОНФЕРУЄ В КАЇРО

Провідники арабських держав — президент Сирії Шукрі ель-Кувальті, король Савді Арабії Ібн Савд та прем'єр Єгипту Ґамаль Абдаль Нассер нараджуються в палаці Кубба у Каїро над майбутнім Йордану і справою спільної оборони проти Ізраїлю.

ПРЕЗИДЕНТ ПРО ПОШИРЕННЯ ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ

СТВЕРДЖУЄ, ЩО ЗМЕНШИЛАСЬ НЕБЕЗПЕКА НОВОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ. — ЗАКЛИКАЄ ОБ'ЄДНАНІ НАЦІЇ ЗАЙНЯТИСЬ НЕГАЙНО СПРАВОЮ ЗАМИРЕННЯ НА СЕРЕДНЬОМУ СХОДІ. — ВДОВОЛЕНИЙ РЕАКЦІЄЮ СОВЄТІВ НА ЙОГО ОСТАННЬОГО ЛИСТА ДО БУЛҐАНІНА В СПРАВІ РОЗЗБРОЄННЯ

Вашинґтон. — „Думаю, що світ освідомлює собі факт, що ґльобальна війна стає просто не до подумання, — слово, що ним часто зловживано в минулому", — заявив президент Айзенгавер на своїй останній пресовій конференції в середу 7 березня. Але водночас він ствердив, що „той непевний мир, що його часто називається холодною війною" приймає такий розвиток, що та холодна війна „дуже пошириться". Президент, піддаючи в сумнів актуальну небезпеку великої війни, признав, що в різних частинах світу існують загрозливі можливості вибуху „обмежених воєн", порівнюючи їх з „бочілочками пороху". Президент уважає, що моральні, етичні вартості в логічній і стійкій закордонній політиці можуть інколи більше причинитися до замирення, як виключно тільки військові засоби. Що торкається ґрізної ситуації на Середньому Сході, то Президент звернувся з закликом до Об'єднаних Націй, щоб вони „в короткому часі" зайнялися справою тамошнього замирення і висловив надію, що всі заінтересовані сторони підчиняться рішенню Об'єднаних Націй. В справі останніх подій в Йорданії у зв'язку з димісіонуванням англійського команданта Арабського Леґіону ген. Глобба, Президент не хотів відповідати на журналістичний запит, сказавши, що волів би, щоб про цю справу дебатовано в Лондоні. Що торкається загальної теперішньої міжнародної ситуації і потреби пристосувати до неї американську закордонну політику, Президент ствердив, що справа більшої економічної допомоги закордонові була вже раніше дебатована і американський уряд прийшов вже до переконання, що на цьому полі потрібна більша гнучкість. Президент висловився проти роблення на всі сторони у світі обіцянок, замість яких треба мати „логічну і послідовно реалізовану програму, в яку могли б вірити наші приятелі". Президент висловився проти того, щоб в кожному випадку покладатися тільки на силу, бо, мовляв, воно могло б довести до пункту, в якому „настала б світова трагедія, розмірів якої ми ще не оглядали". „Це правда — казав Президент, що напасник, аґресивна сторона, шукає нових метод. Ви будете мабуть примушені вести кампанію однаково добру, і я думаю, що тут потрібна поправа" — заявив Президент до питання про останню зміну совєтської політичної тактики та небезпеку загострення холодної війни. — Реаґуючи на запит про останнього листа Президента до Булґаніна в справі роззброєння, Президент очевидячки висловив вдоволення, що совєтська реакція була цим разом „інша" і що Москва негайно оприлюднила текст Президентової пропозиції. Однак Президент — заявив він — не брав під увагу запрошування Булґаніна на розмову до Вашинґтону. У справі достави 18 легких танків Савді Арабії та становища ЗДА до заходів Ізраїлю купити зброю в ЗДА — Президент потвердив раніше становище, що його висловив уже державний секретар: перегони у зброєнні між Ізраїлем, який нараховує 1,700,000 мешканців, і арабським світом з його 40 мільйонами мешканців, не можуть довести до добра для Ізраїлю і миру і тут потрібне мирове посередництво, а не постачання зброї.

Іден перестерігає Єгипет перед подвійною грою

Лондон. — Англійський прем'єр Антоні Іден перестеріг Єгипет, що не можна запевняти Захід, що хочеться жити з ним у приязні, та водночас робити у відношенні до Заходу ворожі акти. Іден вжив того звороту під адресою Єгипту в бурхливій парляментарній дебаті, під час якої соціялістична опозиція гостро атакувала теперішній уряд за його невдачі на Близькому й Середньому Сході. До цієї критики прилучились були також поважні члени консервативної партії, які проте солідарно голосували в обороні уряду. Таким чином уряд Антоні Ідена в голосуванні дістав вотум довір'я 312 голосами проти 252. Опозиція домагалася, щоб зайняти відважніше становище супроти Єгипту, Савді Арабії і Сирії та звернути свою господарську й політичну підтримку в сторону Іраку й Ірану. Опозиція і частина консерватистів уважають теж, що нема потреби забігати приязни в Йорданії, коли вона хоче затіснити свої взаємини з „невтралістами" в арабському світі. Прем'єр Іден — пишуть пресові коментатори — не мав багато арґументів у свою користь, бо ЗДА буцім то відмовились приступити до Баґдадського пакту. Опозиція закидала Іденові, що взагалі його останні відвідини у Вашинґтоні скінчились для Англії невдачею.

Шведи вважають відвідини Булґаніна і Хрущова загрозливими для скандинавської єдности

Стокгольм (Швеція). — громадська опінія, зокрема шведські часописи ставляться дуже неґативно до заповіджених відвідин Булґаніна і Хрущова у Швеції. В часописах появилися статті, які називають ці відвідини загрозливими для скандинавської єдности і мету їх визначують, як намагання Москви зірвати норвезьку і данську підтримку Північно-Атлантійського пакту. Шведський уряд не подав досі жадного повідомлення в справі цих відвідин, відомо тільки, що дата поїздки Хрущова і Булґаніна в Швецію буде устійнена під час відвідин шведського прем'єра Т. Ерляндера в Москві, куди він виїжджає 29 березня ц. р. Хрущов і Булґанін плянують відвідати не тільки Швецію, але теж Норвеґію і Данію, прем'єри яких то держав побували вже останніми місяцями у Москві. В середу — 7 березня — прем'єр Швеції Т. Ерляндер і шведський міністер закордонних справ Остен Унден промовляли в парляменті, але у своїх промовах вони не згадали — мабуть з огляду на критичні настрої серед шведів — ні словом про шведсько-совєтські взаємини і про відвідини Хрущова і Булґаніна у Швеції.

Пакістан дістане підтримку в своїх кордонних спорах

Карачі, Пакістан. — Три західні великодержави обіцяли Пакістанові підтримати його становище однаково у спорі з Індією за Кашмір, як у спорі з Афґаністаном за провінцію племени патанів. Такі вісті появились в місцевій і міжнародній пресі про вислід тайних нарад 8-ми міністрів закордонних справ бльоку СЕАТО, які радять від вівтірка у столиці Пакістану. Пакістан віддавна домагався переведення плебісциту у спірному з Індією Кашмірі, а також Об'єднані Нації поручали плебісцит. Індія противилась йому, лякаючись своєї поразки, бо більшість населення в Кашмірі — мусульмани, як більшість пакістанської людности. Заява солідарности 7-ми держав з Пакістаном у спорі з Афґаністаном матиме ще більше міжнародне становище, бо Совєти зайняли виразну позицію по стороні Афґаністану. Становище всіх членів СЕАТО (Південно-Східнього Азійського Обороного пакту) має бути з'ясоване в офіційному комунікаті, який появиться після закінчення конференції.

В СВІТІ

● **Адміністраційні порядки** в армії стали предметом гострої критики в англійському парляменті. Стверджено, м. ін., що на майдані біля касарень одної з військових частин довший час стояла величезна купа вугілля під голим небом, і вояки, щоб не шпортатись об неї вночі, помалювали її набіло. Уже під час дебатів в парляменті, щоб запобігти новій бурі, військова адміністрація випродала 12 мільйонів вухналів, що їх маґазинувала кіннота.

● **Етна на Сицилії** (висота 10,742 стопи); що з усіх вулканів у світі має, мабуть, найбільше число людських жертв на своїй совісті, бо коло одного мільйона осіб, — почала знову діяти. Для спливаючої ляви прокопано на узбіччі гори рови, щоб захистити найближче місто Зафферана з 5,000 мешканців. Етна має тепер 7 кратерів. Вульканологічний Інститут в Катанії, за 20 миль від Етни, не виключає, —що треба буде евакуювати населення з цілої околиці.

Журнал „Проблемы Истории", що виходить у Москві, в окремій статті закинув Троцькому лише „ідеологічний конфлікт" із Леніним, не вживши під його адресою звичайних епітетів „зрадник революції" і „шпигун буржуазії". Совєтський уряд нічого не відповів вдові по Троцькому ,яка просила Москву реабілітувати його. Вона мешкає в Мехіко, де в 1927 р. вбив Троцького висланець Москви.

● **20-річний король Йорданії Гуссейн**, який, під натиском групи арабських старшин, димісіонував організатора і команданта Арабського Леґіону генерала Глобба, почуває себе тепер — пишуть часописи — не дуже щасливо, бо побоюється, з одного боку, втратити фінансову й військову допомогу Англії, а з другого — наразити собі власну вулицю. Гуссейн дуже любить керувати перегоновим автом, їздити верхи на коні та пілотувати. Він жонатий з своєю кузинкою і має малу донечку.

● **На Кипрі** англійці почали заглушати радіоавдиції з Греції, що підбурювали грецьке населення Кипру проти Англії. З останньої радіопрограми не було нічого чути. Всі школи на Кипрі, де вчаться 74,000 дітей, включно з американською протестантською школою, закриті. Радіовисильня в Атенах у відплату припинила передачу англійської програми.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ПРОРОК УКРАЇНСЬКОЇ ВОЛІ

Як до тепла вліті і холоду взимі, як до хліба щоденного, так звикли ми, українці, відзначати в березні кожного року Шевченкові роковини, цитувати його слова і покликатись на них. Бо, як без повітря і хліба не можуть жити люди, так і без Шевченка годі було б уявити собі український нарід, оформлений у модерну націю, свідомий своєї ролі в минулому і свого призначення в майбутньому.

Тарас Шевченко — пророк України та української волі у вселюдському значенні. Не було і немає української проблеми, навіть у найбільш заплутаній загальній ситуації, на яку не можна було б знайти готової відповіді та єдиноправильної розв'язки у Шевченковій творчості. Шевченкові думки стали для нас — кажучи словами Куліша — „воістину гуком воскресної труби архангела", під гомін якої „полум'яні язики мудрости засвітились над нашими чолами". Шевченкові пісні були й залишились для українського народу об'явленням з небес, пророчим закликом, „голосним і правдивим, як Господа слово". Для всіх українських поколінь залишається тільки „вчитись так, як треба", тієї правди, її слухати, за нею йти і її здійснювати.

Як же інакше виглядали б ми і наша праця, як інакше виглядала б українська доля, якби ми, в обставинах вимріяного Шевченком „праведного закону Вашингтона", пам'ятали про Шевченкові слова, слухали їх і згідно з ними поступали! Тоді бо ми не „шукали б на чужому полі того, чого немає і на небі", не сумнівалися б, що тільки „вражою, злою кров'ю" можна „волю окропити" і не „спали б на волі", але „любили б свою Україну во врем'я люте", „обняли б найменшого брата" і „миром, громадою обух сталили".

Живемо в складних внутрішніх і зовнішніх обставинах. Шукаємо відповіді і розв'язки на численні проблеми, і не знаходимо їх. Замість проповідуваного Шевченком „братолюбія і єдиномислія", між нами все ще розбрат, ми часто навіть в одній малій громаді не можемо спромогтись на таке „єдиномисліє", щоб бодай під його знаком вшанувати пам'ять Шевченка. А втім оте „братолюбіє і єдиномисліє" — це єдине те, що на потребу в нашому внутрішньому житті.

Проблеми нашої зовнішньої політики обертаються тепер навколо злощасного непередрішенства, всіляких підсовуваних нам коньюнктуральних спекуляцій та половинчастих розв'язок і рецепт на українське визволення. А ми, як ті „незрячі гречкосії", часто плутаємось між всілякими концепціями та шукаємо навмання якоїсь іншої правди, хоч ту нашу правду, ясну, як сонце, поставив нам Шевченко перед очі сто років тому.

У Шевченкових часах також були актуальні об'єднання і федерації. Кирило-методіївські братчики, до яких належав Шевченко, снували шляхетні мрії про „слов'янське об'єднання з повною самоуправою у внутрішньому ладі", бачили волю і щастя України в спільній боротьбі проти кріпацтва, бо ж „хіба можливо, щоб тоді нашій Україні була кривда від слов'янських братів?" — запитував реторично на одному зібранні братчиків Микола Костомарів. А другий братчик, Василь Білозерський, навіть сумнівався, „чи окреме існування України взагалі можливе" і чи Україна, якби була незалежна, „не зазнала б ще сумнішої долі і ще більшого лиха".

Як же виразно і ясно поставив цю справу Шевченко. Для нього „встане Україна, і розвіє тьму неволі, світ правди засвітить і помоляться на волі невольничі діти" тільки тоді, коли розвалиться „церква-домовина, де Богдан молився, щоб москаль добром і лихом з козаком ділився", коли Україна звільниться від усякої спілки з своїм одвічним гнобителем — Москвою. Тільки тоді можна буде без шкоди і риску снувати мрії про „спільну долю" і „спільні цілі", бо тільки вільні й рівні можуть бути братами, але ніколи не буде братом гнобитель для гнобленого.

Це вже лежить у людській природі таке, що „як тривога — то до Бога", що людина пригадує собі свого Творця і Спасителя в усій Його величі, правді і доброті щойно тоді, як опиниться в найбільшій загрозі. І чи не було б добре та логічно, щоб українці, як спільнота, пригадали собі свого національного Пророка в це „врем'я люте", в цей час найбільшої тривоги та загрози, і відкрили свої очі й свої серця на виявлені ним істини, бо в них єдино вони можуть знайти свій національний рятунок.

Шевченкові роковини, зокрема, пригадують нам ці наші національні істини. Нехай же в ці Шевченкові дні його „Кобзар" не припадає порохом, а його пророчі слова нехай стануть для нас життьовою мудрістю і життьовим дороговказом, що веде просто до волі і щастя на цій землі.

МІЖ КАПІТОЛЕМ І БІЛИМ ДОМОМ...

ЧЕРВОНИЙ КИЛИМ ДЛЯ ҐРОНКІ

Вашингтон. — Державна візита італійського президента Джованні Ґронкі була першою цього року в повному стилі і з повним офіційним церемоніялом. Недавня візита Ідена мала, можливо, більше політичне значення, ціль її була конкретна і при тому Іден, як прем'єр, має більші уповноваження практичного характеру, аніж має Ґронкі, як президент. Все ж таки візита Ґронкі не могла не мати деякого політичного інтересу. Ґронкі — старий професійний політик, і тому напевно не міг перейти так легко в позицію чистої „безправної" репрезентації. Крім того, це перші відвідини італійського президента, відколи Італія стала республікою, і нарешті, як відомо, цей президент — сам християнський демократ — хилиться (в тутешньому Пресовому Клюбі сказали: „як вежа з Пізи") до ширшої кооперації з лівими партіями. Але офіційно державна візита Ґронкі — це репрезентація. Приїхав він з дружиною, так, як і його міністер закордонних справ Мартіно, а це вже надає іншого характеру хоч би з погляду дипломатичного церемоніялу.

Цей церемоніял почався квітами на Вашингтонському летовищі, де Ніксони вітали гостей. Гість, як голова держави, дістав гарматний салют із 21 стрілу: була й почесна сторожа й дефіляда і, як звичайно, опоганював ситуацію великий автотрак з товпою фото- і кінорепортерів. Традиційний шлях з летовища до Білого Дому — через Арлінґтонський „Меморіял Бридж", Констітушен евню та Пенсилвенія евню — був прикрашений прапорцями ЗДА, Італії та Дистрикту. Військові відділи в білих рукавичках і ґамашах стрункилось обабіч вулиць, а моточиклева поліція журавлиним ключем вела перед походові. Була й традиційна трибуна біля старої ратуші, де комісари Дистрикту вручили гостеві ключі від міста.

Президент Ґронкі, в 67-му році життя, нагадує іншого ставлення італійця — баритона Енціо Пінца, тільки може він повніший на лиці; в нього добрий дипломатичний актив у виді живої і присмної появи. Сеньйора Ґронкі значно молодша, бронзововолоса красуня (всі жінки дипломатів — „дипломатичні красуні"), теж здобула собі тут епітет „чармінґ".

Як звичайно, першою зупинкою в програмі була зустріч у Білому Домі. Обидва президенти відбули „сердечну й інтересну виміну думок" (хто в цьому сумнівається?) і обмінялись дарунками. Айзенгавер дістав бронзову копію славного дискобола, а Ґронкі — кришталеву чашу із вирізьбленим на ній індіянином з люлькою миру. Президенти і їхні дружини мали опісля ще другу зустріч, поки гості залишили столицю. Суто політичним був виступ през. Ґронкі перед злученою сесією Конґресу (не мусів він, як Іден, промовляти окремо до обох палат, то й не буде дипломатичних нарікань з того приводу). Ґронкі був головою італійського парляменту впродовж 9 років, а тому спікер Сем Рейберн, що вітав його в Конґресі, був неначе його колеґою по званню. І видно було, що Ґронкі почував себе на залі як у себе вдома. Говорив він по-італійськи, а перекладач повторював його по-англійськи.

Та й цей виступ був неначе побічним зайняттям серед репрезентативних прийнять. Протягом чотирьох днів, які гості провели у Вашинґтоні, самих парадних прийнять було чотири, крім менших, як ось у Пресовому Клюбі, і двох зустрічей в Білому Домі. Віце-президент, який грав ролю господаря, приймав гостей перший великим „фраковим" прийняттям. Було прийняття в Доллеса, в італійського амбасадора для дипломатичного корпусу і в Ґронкі, відплатне на честь Ніксонів. Ніксони приймали в залях Пан-Американської Унії, тої прегарної мармурової будівлі в південно-американському стилі, з внутрішніми садами, ставками, водограями і азтецькими богами, що присвячена мирній і приятельській співпраці 21 американських держав. Це прийняття влаштоване було „на рожево": рожеві гвоздики на столі, рожеві азалії і такі ж усі декорації. Не знаю, чи була тоді „італійська кухня", але журналісти обчислили, що кошт їди — крім напитків — випав по 17 долярів на особу. І журналісти почали калькулювати: віце-президент Ніксон дістає річно 35 тисяч долярів платні і 10.000 дол. на репрезентацію, одне й друге підлягає прибутковому податкові. Тепер Ніксон від довшого часу заступає репрезентативно Президента. Коли кожна його репрезентаційна вечеря коштує так, як оця, то чи не забракне йому його репрезентаційного додатку? Може докине щось Президент із свого 50.000 дол. додатку, при 100.000 долярів платні? Репрезентація коштує дорого, але, додають інші, це теж інвестиція в популярність, таку важливу в виборчому році.

Та не тільки панство Ніксони мали свої клопоти. Хто знає, чи не більші мав італійський амбасадор Брозіо, влаштовуючи в амбасаді при 16-ій вул. прийняття для дипломатичного корпусу. Амбасадорський палац треба було переорганізувати, зробивши вхід на бічну вулицю, приготовивши закамарки для громади „Ті-Ві" і пресових фотографів, а однонапрямну вулицю накерувавши інакше.

О год. 4.30 почалася ревія дипломатичного корпусу, що справді варта була кольорового фільму: не тільки через уніформи дипломатів, але й сукні пань. Президент і сеньйора Ґронкі з привітним усміхом стискали руки гостей, пані порівнювали свої туалети, показували їх репортерам, і майже всі негайно залишали амбасаду. З репортерського обов'язку і я мушу подати, що сеньйора Ґронкі мала на прийнятті в Ніксонів бежової барви сукню креації славного Нобераско з Больонії, з чорною велветовою пелеринкою. В амбасаді приймала вона в дуже „формальній" сукні із сталево-синьої тафти, з глибоким декольте і короткими рукавами, з широкою спідницею із сталево-синьо-срібного брокату; мала м'який білий капелюх з пер і пелеринку з лагідно-сірого хутра мінка. „Сапієнті сат", тобто хто на тому розуміється, той знатиме, що було це чудове. Я ж відписав цей опис від репортерів „соціяльних сторінок", на брокатах і тафтах не надто розуміюся, а слава маестра Нобераско досі до мене не дійшла.

Ці два прийняття були кульмінаційними точками товариських заанґажувань високих гостей. Попри все це вони виявили велике зацікавлення і культурним життям столиці, і доволі часу присвятили оглядинам міста. Були, м. ін. в славній Конґресовій Бібліотеці, а найдовше зупинились в Національній Ґалерії Мистецтв. Певно, як італійці, мистецтво було їм рідним.

Минуло чотири дні в столиці, але панство Ґронкі розплянували відвідини в цій країні на два тижні. Решта призначена на те, як самі вони признали, щоб пізнати „правдиву Америку". Тому й поїхали далеко від Вашинґтону.

юст

ЖАЛІ І ПРЕТЕНСІЇ ФРАНЦІЇ

З-посеред кількох політичних подій мин. тижня, не останнє місце займає виступ французького міністра закордонних справ Кристияна Піно в п'ятницю 2 березня ц. р. перед Товариством англо-американської преси у Парижі — з гострою критикою, хоч у ввічливих словах, Англії й Америки, за їх закордонну політику, незгідливу, за словами Піно, з союзницею Францією. Самий факт, що французький міністер закордонних справ виступає публічно з явними докорами на адресу двох найбільших західніх великодержав, двох найближчих своїх союзниць, і той факт, що офіційний речник Франції стверджує перед цілим світом брак повної згоди серед „великої трійки", — мусів викликати сенсацію. Коли у всьому вільному світі виринув глибокий сумнів, чи це в інтересі самої Франції так яскраво демонструвати внутрішні дисонанси серед західніх альянтів, то для Москви промова Піно була чудовим пропаґандивним дарунком.

Конкретно мова йде про тіснішу господарську і культурну співпрацю між країнами Заходу, а не тільки військову співпрацю. Піно звернув увагу на той самий пункт, що його заторкнув уже й італійський президент Ґронкі в своєму виступі перед американським Конґресом: не можна легковажити враження, що його робить совєтська „мирова офензива" серед сірої публіки, яка, слухаючи облесливі, але вперті і настирливі, совєтські слова про мир, співпрацю, господарську допомогу і роззброєння, нерадо слухає постійні західні твердження про конечність військової оборони, нові військові пакти, винаходи, маневри. Піно, як соціяліст, безумовно добре знає настрої французького робітництва і того дрібного міщанства, яке, даючи віру комуністичним гаслам, віддає їм також свої буквально мільйонові голоси. І тому ні у Вашингтоні, ні в Лондоні ані на мить не сумнівались, що свідомою інтенцією виступу Піно, рутинованого політика, було потрясти байдужістю лондонських і вашингтонських кіл саме супроти того психологічного моменту, що його використовують Совєти, а легковажить англомовний Захід. У політиці все ще ефект оправдує засоби, і тому й сам собою невтішний виступ французького міністра знайшов виправдання у факті, що англійський прем'єр з небувалою поквапністю негайно запросив французького прем'єра Молле, партійного товариша й однодумця Піно, приїхати до Лондону на вичерпні розмови.

Чого французький міністер Піно не сказав, а що ясне особливо всім громадянам З'єдинених Держав — це анахронічна колоніяльна політика Франції, яка призвела до її банкрутства в Індо-Китаї і до розвитку революційного руху в Альжирі, Мароко і Тунізії. Франція має претенсію до З'єдинених Держав і Англії за осамітнення її в Північній Африці, ба навіть за насторожування арабів проти неї, бо, мовляв, серед північно-африканських арабів творюється враження, що ЗДА й Англія співчувають арабському націоналістичному рухові, ворожому Франції. Можливо, що Піно каже правду. Але свої претенсії він повинен би переадресувати на адресу власної батьківщини та її державного проводу, який хоче плисти проти хвилі і не хоче признати факту, що колоніялізм — це програна карта вчорашнього дня. Щораз більша консолідація у Південному В'єтнамі і скріплення тамошнього прозахідного, християнського і демократичного та строго антикомуністичного режиму Нґо Дінга Дієма, що його всіми способами поборювала Франція, а підтримували ЗДА, може бути якраз доказом правильности американської та помилковости французької заморської політики.

За виступом французького міністра криється спонука, про яку Піно не згадував, але на яку вказує вся англомовна преса: Надзвичайна чулість Франції на свою великодержавницьку ролю і настороженість супроти дводержавних нарад Англії й ЗДА — це те психологічне підложжя, на якому зродився і виступ Кристияна Піно. Щодо цього всі французькі політики й державні мужі, від правих де-ґоллістів, „незалежних" і католицьких народних республіканців до соціял-радикалів і соціялістів однакові: вони цупко тримаються „антант кордіяль" (сердечного союзу) з-перед першої світової війни та альянтського фронту з другої війни і так само не можуть по нинішній день стравити що в червні 1944 року не було репрезентантів Франції у Ялті, як і сьогодні не можуть спокійно думати, що в січні-лютому 1956 року радили у Вашингтоні тільки Айзенгавер і Іден. Час від часу лунають у Франції здорові голоси, які вказують на причини занепаду в міжнародному світі великодержавницького престижу Франції. Коли б Франція через десять років після переможної війни не була раз-у-раз потрясана урядовими кризами, коли б її не хвилювала вічно актуальна проблема конституції і стабільности влади, коли б соціяльно-економічні відносини й духова атмосфера у ній не привели були до курйозного явища — 5 мільйонів комуністичних голосів у парляментських виборах, то й Америка і Англія напевне рахувалися б більше з голосом Франції при устійнюванні політики на Середньому Сході чи в будь-якій іншій частині ґльобу. І тоді й Франція не підозрівала б З'єдинені Держави в тому, що вони „воліють" союз з Західньою Німеччиною, як із нею і ставляться тепліше до німецьких, як до французьких актуальних болячок. І тоді й світла традиція американсько-французького союзу і приязни від днів, коли Америка боролася за свою державність, не була б затьмарювана актуальними дисонансами.

БЕРЕЗЕНЬ

Линуть широкі акорди наших бандур. Слова і мелодія маршу чіткіше відтворюють дні Березня. Дні, повні гарячого змісту і чину.

Пригадалось...

...На одному з засідань Головної Референтури Жіночої Січі — пані командантка радісно і урочисто проголосила, що, нарешті, вже є для нас домівка. Своя власна домівка, яку вдалося хоч і з великими труднощами дістати для нас. Саме тоді ми вже розробляли плян інструкторського курсу для січовичок, і якраз брак власного приміщення був перешкодою для можливости почати курс. Зараз же, на другий ранок ми вже почали інтенсивно приводити в порядок стару хатину і рівнобіжно з тим розпочали підготовчу і організаційну роботу для реалізації нашого першого інструкторського курсу. Теж повною парою йшла організація нових Відділів по містах і селах, які часто-густо організувалися самі з власної ініціятиви.

Ремонт хатини наближався до кінця. І ось вся вона заповнилась молодими завзятими істотами з усіх околиць Карпатських гір. І... закипіло.

Курс почався святочним відкриттям, на якому були присутні: командант ОНОКС (Організація Народної Оборони Карпатська Січ), всі лектори і в повному складі Управа Головної Референтури Жіночої Січі. Були виголошені промови, привітання, побажання, програма курсу та завдання січовичок. Потім — спільна трапеза і вільна гутірка. Вже наступного дня зранку — молитва і строго розпляноване життя та наука. Програма курсу, затверджена ОНОКС — була напіввійськова, життя в інтернаті — дисципліноване. І це життя — повне самопосвяти і роботи для розбудови та закріплення ось цього рідного закутка нашої великої Батьківщини, повне віри і творчої наснаги — нестримно летіло вперед до назріваючих світових подій. Дівчат зголосилося на перший курс стільки, що вирішено зараз же по закінченні першого — зорганізувати наступні.

...19 лютого Хуст був переповнений людом з усієї Срібної Землі. Січовики вже з самого ранку вишикувались з прапорами по відділах на площі перед Командантурою ОНОКС. Наш Відділ стояв поруч. Всі були уніформовані. Був це незабутній день великого Здвигу, і був він вщерть наповнений незламною вірою, рішучістю, відвагою і готовістю — виконати все для Неї, для Батьківщини.

Тоді і день був напіввесняний. Такий, як і наші істоти — з буйним вітром, що налітав з усіх боків і лопотів прапорами. Розірвані, пошматовані ним хмари сипали час від часу мокрий сніг, а сліпуче, ласкаве сонце сміялось усюди, де тільки могло заглянути. Чітко і пружно відбивали крок по мокрому, дзвінкому бруку січовики і січовички. Урочисто і струнко проходили відділи попри бальков Січової Гостинниці, з якого приймали параду Головна Командатура ОНОКС і генерал Курманович. Лопотіли рідні прапори в лютневому, надиво теплому вітрі, і широко неслись мелодії наших пісень.

Ішли попри Січову Гостинницю, навколо Владної Будови, а потім на площу коло Січової Гостинниці — і генерал казав слово-привіт. Ні одне слово не загубилося. Слухали, як один, і переконливо-дзвінко з усіх грудей вирвалось на закінчення: „Слава"! А мокрий сніг падав на плечі, сипав в обличчя, скочувався з дахів прозорими, швидкими краплинами. І сонце сміялось в калюжах. Цей день був повний сильного лету. І ми розходились, перейняті словами генерала, словами наших командантів, наших лекторів. З неухильними постановами — будувати і рости. Кріпнути. Ми ж бо вірили, що це початок великого!

Але не пройшло і місяця, бо вже дев'ятого березня — почалося...

Саме готувалися до ще більшого, сліпуче-світлого: до дня проголошення самостійности Карпатської України. Це мало відбутися 15-го березня.

Срібна Земля не встигла розправити вільні крила і зідхнути на повні груди. В день проголошення її самостійности вже ревіли ворожі гармати. Несамовито ревіли, захлинаючись лютію, бо ж наймолодша тоді в світі і така маленька держава відважилась ставити спротив. Їй, фактично, голіруч проти регулярної, модерно озброєної армії!

Спротив був ворогом зламаний. Дико, в муках покатовано хлопців, що випадково попалися в полон. Не заломившись, перенесли знущання і муки — дівчата.

Срібна Земля, як і вся наша Україна — зміцнила визвольні змагання нашого народу, поглибила їх зміст. І знову своїм чином ствердила невгнуту волю нашого народу — змагатись до остаточного, переможного кінця!

Срібна Земля не здалась, як не здалась і вся Україна! Вона не припинила той нерівний, лютий бій, що його почали віддані своїй Батьківщині Карпатські Січовики 1939 року.

...„Бились хлопці Хустові на славу — полягли в нерівному бою, за свою омріяну Державу, січовую воленьку свою..."

В місяці березні, не маючи змоги покласти свіжі, запашні квіти на Їхню могилу — згадаймо Їх світлий чин!

Ніна М.

УКРАЇНСЬКА ВІЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК (УВАН)

ШЕВЧЕНКО

Річник 5.

(3)

ЮРІЙ СЛАСТІОН

ОПАНАС СЛАСТІОН — ПЕРШИЙ ІЛЮСТРАТОР ШЕВЧЕНКА[1]

Вдома панувала суто українська атмосфера. Батьки не могли забути рідних місць, їх згадки про Україну були овіяні ліризмом та ідеалізуванням. Мати знала старі пісні, і малий Афанасій запам'ятав їх на все життя.[2] Ще більше його цікавість до України підігрівалася гостинами дядька Григорія, що іноді знов ходив на південь на заробітки й заходив одвідати брата з родиною, приносячи з собою аромат тої дійсної, ще не баченої, але вже вимріяної Батьківщини, що ним були його розповіді про рідні місця, кревних, старовину та свої мандрівки. В родині зберігалося декілька старих пожовклих рисунків, що їх зробив з дядька Афанасій вже старшим підлітком, бо зроблені вони були вже досить вправно: дядько — високий, ставний, старшого віку чоловік міцної будови, обличчям, що виявляє фамілійну схожість з Афанасієм, з довгими вусами, у старовинному повстяному брилі, вишитій сорочці, жупані, підперезанім червоним поясом й накинутій довгій кереї, у вибійчаних штанях і чоботях, — він всім своїм виглядом показує, як виглядала та правдива Україна.

Не маємо відомостей про загальну освіту Афанасія, але видно, що була вона, як на ті можливості, більш ніж достатньою, Шевченкові ж твори, що були в ті часи надруковані, він перечитав і знав напам'ять. Щождо фахових занять, то вони почалися майже з дитинства, як допомога батькові в його мистецьких працях, а потім, як студії у якихось двох мистців у Бердянському. Досягши 15-16 років, юнак досягає в малярстві всього, що можливо було осягнути за тих обставин, випереджує своїх учителів, і мріє про столичну Академію Мистецтв. Також і батько бачив, що з сина може вийти пересічний артист-маляр; і хоч тяжко було розлучатися, та врешті рішення приймається, і 1872 року він сам відвозить 17-річного Афанасія до Петербургу, де той вступає до т. зв. „Школы Поощрения Художеств", що була підготовчою до Академії, і де викладали академічні професори. Через цю широко відому щколу перейшли мало не всі відомі тоді мистці, в тому числі й Шевченко, і дальший шлях молодого Сластіона нагадує шлях багатьох з них: з одного боку матеріяльна скрута, а з другого — задоволення з досягнутої мети, захоплення художніми студіями й бадьорі пляни на майбутнє, що підкріплювалися швидкими успіхами в науці: такими швидкими, що вже наступного року він вступає до Академії, де так само швидко посувається вперед і одержує нагороди.

В Академії тоді ще доживав останні роки офіційний напрямок клясичного стилю в мистецтві, т. зв. академізм, що тримався ще традицією та авторитетом старих професорів. Пануючою ж течією у мистецтві російської імперії було молоде, реалістичне „передвижництво", що виникло під впливом пережитої країною доби реформ та народництва, і було забарвлене демократичним, громадським напрямком. Зрозуміло, що такий суто офіційний напрямок в мистецтві, як академізм, з його аристократизмом та формалістичним клясицизмом, не міг захопити молодого мистця українця: він конче мусів приєднатися до передвижників — течії молодої, бадьорої, реалістичної, демократичної і на той час проґресивної, — течії, куди вливалися тоді нові, молоді мистецькі сили, головно молоді мистці з українців, що становили там більшість. Українське свідоміше громадянство бачило в багатьох їх працях виявлення своїх естетичних та ідейно-громадських інтенцій, і раділо їх успіхам, а „Кіевская Старина" містила прихильні статті про їх вистави, підкреслюючи українську тематику чималої частини їх творів. До всього того багато з мистців, передвижників були близькими знайомими Сластіона. Не могло, отже, бути сумніву, що його мистецький шлях, його місце — тільки в лавах передвижників. Та зрештою іншого шляху тоді й не було.

Але наперекір всьому сталося зовсім протилежне: Сластіон з передвижниками не пішов. Натомість він визначив собі інший напрямок: українського національного мистецтва, і в тому напрямку став шукати свого мистецького шляху. Поруч з академічною наукою іде процес становлення й формування Сластіона, як майбутнього українського національного маляра. Цьому дуже сприяла наявність у Петербурзі досить численної української громади, з якою він нав'язує зв'язки, далі йде його близька дружба з співучнем Порфірієм Мартиновичем, теж майбутнім українським мистцем-етнографом, потім з Дм. Яворницьким, майбутнім дослідником запорізької старовини, та Гн. Хоткевичем, пізнішим музикою-етнографом, також знайомство з українськими істориками: М. Костомаровим, В. Антоновичем, О. Лазаревським, композитором М. Лисенком та іншими українськими науковими й культурними діячами: письменниками (О. Пчілка), драматургами (Мих. Старицький, І. Тобілевич, М. Кропивницький), акторами (М. Садовський, О. Саксаганський) та іншими, що мешкали в Петербурзі або приїздили туди і контакт з якими підтримував і зміцнював молодого мистця в його творчих шуканнях. Починаючи з студентських років, він все більше цікавиться рідною історією та літературою і всім, що торкається України, передплачує на заощаджені гроші львівське „Діло", а пізніше „Кіевскую Старину" та інші українські видання, йдучи нарівні всього процесу українського відродження другої половини минулого століття, одним з центрів якого був Петербург.

[2] Пізніше деякі з тих пісень, напр. „Про Кальнишевського", записав від нього М. Лисенко, і вони ввійшли в його збірники.

БЕЗСМЕРТЯ

Могутній дуб у далині
зростав над кручею віками,
гіллям розкидистим дзвенів
як сталь, розпойданий вітрами.
В мороз, у спеку, у туман,
той дуб погордий, незборимий,
землею, веснами любимий,
стояв над прірвою — титан!

Гора велична над рікою
здіймалась в небо, мов стіна,
не раз, омивана грозою,
з громами радилась вона.
На тій горі в вечірню пору
ладнало сонце свій нічліг;
щоб сонце викрасти — не міг
ніхто зійти на тую гору.

Щодня орел злітав у вись,
під сонцем крила золотились;
як він проносився колись —
услід захоплено дивились,
були й другії, що від зла,
мов змії, з палаців шипіли,
пускали в синь калені стріли —
та не підбив ніхто орла.

Батькам Шевченко був розрада,
як дуб над горем він стояв.
він пломенів як сонце-правда,
орлом над вічністю злітав.
Безсмертний той співець свободи,
хто підніма завжди в бою,
як прапор, вольности, зорю, —
того шанують всі народи.

Так вічна ж пам'ять кобзарю!

МИКОЛА ШПАК

ЛІТЕРАТУРА МИСТЕЦТВО РОЗВАГА

Тодосій Осьмачка

ВОЇСТИНУ — ТИ НАШ ПОЕТ

Коли появився на світ „Кобзар" Тараса Шевченка, то Куліш привітав автора так:

„Воістину — ти наш поет,
а ми — твій народ!"

У цім реченні висловлена така повага і така сила переконання, як у звертаннях Мойсея до Єгови під час молитов перед переходом жидів через Червоне море. А Франко творця однотомної книжки, „Кобзаря" так ушанував на шпальтах ювілейного числа Літературно-Наукового Вісника під час роковин Шевченкових:

„Воістину — ти цар над царями і князь над князями, бо ти оцією невеличкою книжкою зробив те, чого не мали б сили зробити десять модерно озброєних європейських армій. Ти нею створив націю."

Хто і в якого народу так славив поета, як Куліш і Франко? І який народ так довірливо і просто сприймав таку хвалу для якогось свого великого поета, як незаперечну правду? Ніхто так не славив і ні в якого народу навіть його найбільших дітей, тільки в нас. І то через те, що Шевченко першими своїми творами взяв на свою долю всю відповідальність за сміливість свого серця, яка без жадного вагання стала в оборону закріпачених і найменших наших людей і найкращих своєю терплячою душею і вірою Богові, і вірністю тій великій силі, що зветься поезією. Бо Шевченко перший найреальніше побачив творця нашої геніяльної, української пісні, збитим з ніг, обдертим і втрамбованим колесами завойовників у сухість перехресних шляхів світових... І Шевченко перший голосно, совісно і могутньо став вимагати волі і справедливости для скривдженого... І в цій вимозі наш народ відчув і побачив, що Шевченко, вимагаючи йому правди і волі на завтра, сьогодні вже віддає себе смерті всього, во ім'я народнього завтра. А не шкодувати свого життя це така річ, що чується і впізнається і без агітації. І через те наша нація так освятила своєю увагою ім'я Шевченка, що все сподіяне ним стало просто символом правди, волі і поезії, і через те слова Куліша і Франка взяла нація на всі часи, як незаперечні у вічній своїй правдивості.

І ми, маючи очі, щоб бачити, і маючи вуха, щоб слухати, покірно приєднуємося до того, що воістину він великий поет і вийняткова людина, і ім'я його у наших серцях нуртує і кличе до правди і правдивости, і до оборони дітей цих істини, і воно для нас гомонить, як горе України і як смерть і воскресіння її!

Придивімося пильніше до того, що дало славу нашій нації.

Колись Аристотель у своїй „Поетиці" зазначив, що велика творчість поетична мусить мати три властивості, — це: благородство характеру героя твору; глибина почування героя твору; могутня акція дійових осіб.

І всі ці три принципи бороняться тепер по всім світі і всіми критиками літератури та істориками літератури. І ось, як ми знаємо, Шевченко ніколи себе, автора, не відрізняв від тих українських людей, про яких писав. Для доказу цього твердження досить взяти два приклади із його творів, щоб не входити в хащі багатьох думок. Приклад перший:

Одно — однісіньке під
тином
сидить собі в старій
рядниніі...
Мені здається, що це я,
Що це ж та молодість
моя...

Приклад другий:

В свитині латаній дрижала
якась людина; на ногах
і на руках повиступала
від стужі кров, аж струпом
стала,
і довгі коси в реп'яхах
об поли бились в
ковтунах...
Що ж це таке? Це не мара,
моя це відьма, щоб ви
моя це відьма, роб ви
знали...

Значить, Шевченко писав не про ближніх і не про друзів, про яких Христос заповідав: „класти життя за други своя", а про щось більше, бо всі Шевченкові герої, це він і сестри, і рідні його матері. І через те ми тепер не відрізняємо автора від персонажів усіх його творів: цебто поета ми розглядаємо як героя однієї драми з нашим народом. І народ і Шевченко стоять перед нами, як рівні два герої. Через те ми й кажемо, що в Аристотелеву вимогу „благородства характеру" входить Шевченко ввесь, людина і автор. А в ту вимогу, що Аристотель зве „глибина почування героя", ми вводимо всю лірику Шевченкову, розглядаючи її, як драматичні монологи, а Шевченка, як того героя, що їх виголошує. І нарешті в третю вимогу грецького учителя, в те, куди він вимагає „могутньої акції," ми беремо всіх покриток, варнаків, гайдамаків і козаків із Шевченкових поем, як ми уже брали самого Шевченка для двох перших розділів.

Придивимося ближче до першої вимоги Аристотеля. Тарас Шевченко народився 1814 року, 25-го лютого, в селі Кирилівці, Звенигородського повіту на Київщині. Батьки були кріпаками так само, як і вся Україна, що говорила тільки мовою Шевченкових батьків. В дитинстві він лишився сиротою без матері і без батька і пішов у науку до дяків. І перший з дяків зробив з малого хлопця собі попихача: то посилав по воду для школярів, то потім виносити зі школи, то аносити топливо і підмітати школу. А коли попихач навчився читати псалтир, то дяк його посилав замість себе читати псалми над покійниками, і за це платив хлопцеві десяту копійку заробітку, а щосуботи давав „субітки", — цебто шмагав дубцями за ті гріхи, що вже були відомі і за ті, яких не удалося виявити. Ми не знаємо жадного факту з дитячого Шевченкового тодішнього життя про те, як він ставився думкою і до своєї долі, і до долі маси кріпаків. Цебто, як він свою долю зв'язував з долею їх. Але випадок з дяком, якого Шевченко, якось заставши п'яним і стягши з його штани, нашмагав по тому голому місці, по якім шмагав і дяк не раз малого попихача говорить за вийняткове етичне почуття тодішнього Шевченка, яке рівнялося вислову Святого Письма: „Мні отмщеніє і аз воздам"...

А його пізніша творчість, як поета, дає нам право догадуватися, що та міра речей, що зветься мистецьким хистом, цебто здібність точно почати річ і закінчити, і дати їй добру форму в матеріяльнім світі, а в світі моральнім настирливо вимагати правди і справедливости... так от цей хист поетів, ця міра речей матеріяльних і моральних у своєму зрості не шукала для їх абсолютних форм краси для того, щоб чари творчого духу являти перед людські очі і давати людям можливість розкошувати казкою Божого світу. Але його талант формувався для того, щоб згаданим речам давати таку конечну досконалість у даних духових можливостях, щоб перед тими вухами, які уміють слухати, і перед тим серцем, що ще має змогу почувати, розгорнути скаргу на тих, що мали б виконувати на землі волю Творця світу.

І це стало непрохідними лісами і неперехідними горами індивідуального героя, не кажучи про несказанно дикі картини, що давало його очам і почуттям рабство всієї України.

Коли викупили Шевченка із неволі, йому було 24 роки життя. Це для людини страшно зелений час, коли неможливо вимагати ні самостійної думки, ні сталих переконань. А що ж ми бачимо у тому „Кобзарі", що вийшов першим виданням і мав усього 8 поезій: Причинна, Катерина, Тече вода в синє море, Тарасова ніч, Думка, На вічну пам'ять Котляревському, Б'ють пороги і Перебендя? — Чи не те бачимо, чого ми своїми словами не можемо виявити, а тільки тими почуттями, що огорнули були славного Квітку-Основ'яненка, як він читав першого „Кобзаря" разом із своєю дружиною? Він про це Шевченкові писав так:

„Ми читали вашого „Кобзаря", тулили до серця і плакали сльозами щастя... Ми вас дуже полюбили."

Виходить, Шевченко мав і самостійні думки і сформовані переконання справжнього генія, коли так зареагував славний письменник, читаючи його твори.

Таким чином, коли ми застосували Шевченків творчий дух, як діючу особу української життьової драми до першої вимоги Аристотеля, то всю творчість його можна сміливо і безпомилково ввести в останні дві вимоги, де мають бути „глибина чуття" і „могутня акція" ліричних і драматично-ліричних ляментацій поетових. Беремо перший з ряду приклад, уривок із поеми „Катерина":

„Що ж весілля, доню моя?
а де ж твоя пара,
де світилки з друженьками
старости, бояри?
В Московщині, доню моя!
Іди ж їх шукати,
та не кажи добрим людям,
що є в тебе мати.
Проклятий час, годинонька,
що ти народилась!
якби знала, до схід сонця
була б утопила:
здалась тоді б ти гадині,

(Закінчення на стор. 4-ій)

Портрет Т. Шевченка зроблений в 1936 році мистцем В. Масютиним

Вол. Дорошенко

МИТРОПОЛИТ А. ШЕПТИЦЬКИЙ ПРАВИТЬ У КИЄВІ ПАНАХИДУ ПО ШЕВЧЕНКОВІ

Торік на сторінках „Свободи" (1-4 листопада) доводилося мені згадувати про прихильне ставлення Митрополита Андрея до православних земляків. В своїй статті я згадував і про прихильне відношення його до культу Шевченка. Митрополит ніколи не відмовляв нам, православним наддніпрянцям - емігрантам у дозволі влаштувати панахиду по Шевченкові в котрійсь із підлеглих йому грекокатолицьких церков, бо ж грекокатолицький священик відправляти її без дозволу митрополита не мав права. У своїй прихильності до православних земляків пішов він так далеко, що дозволив православному священикові відправити панахиду по великому Кобзареві в грекокатолицькій Церкві. Це було в березні 1944 р. — Панахиду правив у Преображенській Церкві о. Попов, який виголосив тоді чудову проповідь. Церква була вщерть переповнена вірними обох віровизнань. І була велика слава Шевченкові й не менша Митрополитові, який уже одним ци показався пастирем усіх українських людей.

Але, пишучи про відношення Митрополита до Шевченка та його культу, я, — признаюсь — зовсім не знав, що свого часу Митрополит сам відправляв панахиду по Шевченкові і то в золотоверхій столиці України в Києві. І не тільки я, але й багато інших земляків по цей і той бік Збруча про це не знали, бо в пресі про цю панахиду було глухо, а в усіх дотеперішніх біографіях Митрополита теж не згадується про неї ніже одним словом.

Згадав про цю панахиду пару років тому один із нових еміґрантів, п. Микола Очерет, що був на ній приявний, у своїй статті „Панахида", в тижневику „Наш Клич", що виходить у Буенос Айресі (ч. 10 з 15 березня 1951 р.).

Але цей часопис мало розповсюджений поза Аргентиною й тому спогад п. Очерета залишився невідомим мабуть не тільки мені одному.

Та, зацікавившися взаєминами Митрополита з Наддніпрянщиною, я звернувся був до проф. Євгена Онацького, що в пам'ятні роки визвольних змагань був членом Центральної Ради, щоб поінформував мене, як зустріло українське громадянство, й зокрема Центральна Рада Митрополита, коли він відвідав Київ, вертаючися з царського заслання. Одначе проф. Онацький малощо міг мені сказати, а порадив прочитати, як він писав, „цікаві" спогади п. М. Очерета про відвідини Митрополита, друковані в редаґованому ним „Нашому Кличі", а що вже не пам'ятав сам, в котрому числі й річнику були ці спогади, то порадив мені звернутися до автора.

Діставши від проф. Онацького адресу п. М. Очерета, я негайно звернувся до нього й одержав від нього потрібне мені число „Нашого Клича" в моє „повне розпорядження", як він пише. Та показалося, що спогад п. Очерета відносився не до 1917-го р., як я сподівався на підставі листа проф. Онацького, а до року 1912-го. Проте, цей несподіваний для мене факт мене не тільки не розчарував, а, навпаки, справив мені чималу радість, бо про подорожі Митрополита Андрея на той бік Збруча, які він час до часу робив, ми мало що знаємо, а дехто навіть піддає їх взагалі в сумнів, як от, напр., д-р Семен Шевчук, що в „Гомоні України" 1955, ч. 3 рішуче заперечував їх можливість, називаючи вістки про них „леґендою". На жаль, я одержав спогади п. Очерета, що підтверджують правдивість цих нібито леґенд, вже по видрукуванні своєї статті в „Свободі" й тому не міг їх тоді використати. А що вони дуже цікаві, то я рішив познайомити з ними читачів „Свободи", маючи на це дозвіл автора. А вони варті, щоб з ними познайомитися, бо оповідають незвичайно цікаво й заразом тепло про невідомий нам епізод і з життя Митрополита — його виступ перед українським громадянством у Києві в 1912 р. Та й був цей виступ не абиякий: Митрополит відправив у вщерть переповненому українським громадянством, головно молоддю, костелі св. Миколая панахиду по Пророкові України. Подія, можна сказати, незвичайна й великої ваги. Вона дуже зворушила її учасників, одним з яких був п. Очерет, тоді ще студент університету св. Володимира, й наповнила їх душі надією на краще майбутнє. От, що між іншим писав до мене п. Очерет, посилаючи свою статтю:

„До Києва Митрополит Андрей приїхав у часи найчорні-

(Закінчення на стор. 4-ій)

Проєкт пам'ятника на Шевченкову могилу роботи скульпторів К. Бульдина й А. Дарагана — недозволений совєтським урядом.

Українські селяни копають могилу Тарасові Шевченкові в 1861 році на Чернечій Горі коло Канева.

Т. Шевченко

ЗАПОВІТ

Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого,
На Вкраїні милій,
Щоб лани широкополі,
І Дніпро, і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий.

Як понесе з України
У синєє море
Кров ворожу... отоді я
І лани і гори —
Все покину і полину
До самого Бога
Молитися... А до того —
Я не знаю Бога.

Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте!

І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.

Леонид Полтава

ПОДОРОЖ ДО КАНЕВА

В серпні зжовкла земля.
Став Дніпро олив'яно-тягучим.
Пароплав не ішов,
А кружляв почорнілим листком.
Нам здавалось: навмисно,
Інше сонце кинуто в тучі,
Обливаюче землю
Спеки сухим кип'ятком.

Непорушні матроси —
Як бронза, ще нехолола;
Перегріті машини —
Як домни гули в глибині.
Нам здавалось: навмисно
Підпалив хтось усе навколо,
Щоб дороги у Канів
Були невимовно трудні.

І усе ж ми пливли.
И коли захід сонця рум'янив
Аж на дальньому обрії
Лиця блідаві озер,
Прибули ми із Києва
У таємну столицю — Канів,
Де спочинок того,
Хто ніколи не вмре і не вмер.

Прибули ми увечорі —
І увечорі сталося чудо:
Вітерець повівав,
Прохолодні летіли хмарки,
Та неначе від спеки —
Втирались хустинами люди,
На хустках нерозшитих
Лишаючи срібні квітки.

Академік тулив
Під пенсне непомітно хустину,
І смаглява селянка,
І юнак-білорус з-за Дніпра.
Обпалила всіх спека,
Спека совісти за країну,
Що призначена вмерти —
І призначено не умира!

Спека совісти! Тяжко
Заховатись від неї у трюмі;
Не дошки пароплаві —
Обпікає пригаслі серця.
Не було ні промов,
Ні насмішок, ні крику, ні глуму
Незабутнього вечора
На суворій могилі Співця.

Тільки совість палила —
Спека, тяжча сагарської спеки.
Височіла могила
У вінкові безмовних людей.
І, здавалось, ми чули
Тих вогнів наростаючий клекіт,
Що витоплюють груди
Із мільйонів народних грудей;

Що витоплюють серце
Із мільйонів сердець України:
Що витоплюють слово,
Достойне того ім'я,
Хто стоїть над Дніпром
У таємній столиці країни
І кому того вечора
Ми безмовно сказали: — Твоя!

Так. Твоя Україна —
Ці ниви, річки і оселі:
Кожний рух — це Твій рух;
Кожне слово — це слово Твоє.
Подивися: вже небо
У вінках не зірок, а шрапнелів,
І земля вже не стелеться —
А вульканом у ворога б'є!

День надходить несхибно.
Ще мить — і просвище криця,
Запалає Софія,
Загудуть над рікою мости... —
Ти залишиш в той вечір
України таємну столицю
І в палаючий Київ
Першим увійдеш — Ти.

Тихо згаснуть пожежі.
Знаки ран — забинтують тумани.
Не безвольну юрбу,
Проклинаючу долю свою, —
Ти, безсмертний, вітатимеш
На Софійськім майдані
Ввесь народ, що здобуде
Своє сонце — в бою!

Проф. д-р Зенон Кузеля

ОСВІТА ШЕВЧЕНКА

На цьому місці друкуємо дуже актуальну доповідь Покійного Голови НТШ проф. Зенона Кузелі, виголошену ним на Шевченківській Академії 1936 року і друковану у фюртському „Часі" в 1947 році.

Микола Хвильовий виступив устами одної з головних осіб роману „Вальдшнепи" з пристрасним нападом на Тараса Шевченка, називаючи його „цим іконописним батьком", що „затримав культурний розвиток нашої нації й не дав їй своєчасно оформитися в державну одиницю". — Герой „Вальдшнепів" робить Шевченкові великий закид, що він „на подив малокультурна й безвольна людина" і „виховав дурнолобого раба - просвітянина".

Це й дає мені привід спинитися коротенько над питанням, чи справді Шевченко був такий малокультурний та освічений, як йому закидають ворожі або надто строгі критики. Бо виступ Хвильового оригінальний хіба непогамованістю вислову й має вже своїх поважніших попередників. Коли поминути згаданий у Шевченкового біографа М. Чалого приватний осуд старого Максимовича (з 1859-го року), що твори Шевченка не виявляють **„жадного естетичного розвитку й жадного мистецького ідеалу"**, то вже більше як пів століття тому кинув подібні слова Пантелеймон Куліш, - що зрештою недовго до цього заявляв згідно з правдою в „Хуторній поезії" (Львів 1882, стор. 9), що „кияни взирали на Шевченка, як на якийсь світильник небесний", що „це був погляд правдивий", та що — „Шевченко з'явився між нас, яко видиме оправдання нашого надхнення звиш".

Дуже гостро висловився про Шевченкову літературну освіту й Турґенєв, що у своїх споминах про Шевченка (празький „Кобзар" 1876 року) пустив з легкої руки леґенду, яка знайшла радий послух у московських критиків, що „Шевченко читав мало, а знав ще менше".

І Михайло Драгоманів у своїй критичній студії „Шевченко, українофіли й соціялізм" (Львів 1906) — закидав Шевченкові **„недостачу доброї науки та доброї письменницької школи"**, „незнання добрих прикладів артистичної роботи в інших письменників", „розтріпаність і недостачу старанної обробки", а далі „помилки проти наукової правди, які, — як він писав — мусіли виходити з малої науки Шевченка про ті речі, про які він хотів писати, а також нерівність самих його думок".

Велід за Драгомановим пішли в новіших часах і деякі критики, що, з одного боку, підкреслювали в Шевченка слабу літературність творів, а з другого (як, напр., Антонович) віддступлення від історичної правди в його історичних поемах.

Та всі ті критичні закиди, оскільки вони виходили з добрих мотивів, не мали й не мають дійсної основи й оправдання. Шевченко не перебув, щоправда, нормальної офіціяльної освіти, але придбав собі за короткий час свого багатостраждального життя стільки освіти і знання для цього обсягу творчости, що виливалася в його поезіях, повістях і малюнках, що говорити про літературну необразованість і неосвіченість Шевченка ніяк не можна.

Шевченко визначався, як знаємо з уст його сучасників, незвичайною бистрістю й цікавістю до літератури, мистецтва й науки і використав семилітній час своїх студій в петербурзькій Академії Мистецтв, яку покінчив 1845-го року, як дипломований — „свобідний художник", не тільки на опанування художніх засобів, але й на доволі широке загальне образовання. Під проводом проф. Академії Карла Брюлова й за допомогою ближчих приятелів, як Сошенка і Гребінки, Шевченко вже в 2-3 роки після викупу з неволі набрав стільки загальної освіти, що міг свобідно обертатися в перших мистецьких і літературних колах столиці. З його автобіографічної повісти — „Артист" бачимо, з яким захопленням — брався Шевченко до систематичних студій не тільки на полі мистецтва, але також літератури й науки. Він користується великою бібліотекою свого вчителя-приятеля — Брюлова й читає та студіює не тільки анатомію, перспективу та історію мистецтва, з якою був дуже докладно познайомлений, але теж — за окремою порадою вчителя — історію старовинної Греції, мітологію, середньовічні часи й філософію. Знаємо, між іншим, що Шевченко перестудіював тоді кількатомову історію Старої Греції, Галлюса, читав Плютарха, історію хрестоносних походів Мішо, працю Ірвінга про Хр. Колюмба, подорожі Бартолемі, студіював історію пап, історію Польщі (Бандтке) й історію України та знав безпосередньо м. ін. твори Лєвеля, Ліберта й ін.

Попри те Шевченко взявся зараз за студіювання чужих літератур. За час свого петербурського перебування — Шевченко прочитав, як знаємо з його біографії, майже все важніше із літератури польської, — німецької, французької, італійської й англійської.

Щоб легше увійти в тайни літературного мистецтва, Шевченко забрався до студіювання чужих мов, особливо французької мови, яку при допомозі свого товариша — Демського настільки опанував, що міг разом з ним уже в 1840-му році перекласти Поль-де-Кокового „Брата Якова" й читати французькі книжки, які дісталися йому по смерті Демського. Можливо, що при цьому Шевченко здобув і початкові знання в латинській мові, бо в його творах, особливо в „Щоденнику" побіч французьких цитатів подибуються й латинські (напр., насцітур рідікулюс мус). В кожнім разі знав він добре клясичну латинську й грецьку літературу й сам згадує Вірґілія, Горація, Цезаря, Овідія, Федра, а особливо Гомерову Іліяду, яку брався навіть ілюструвати. — В своїм „Щоденнику" признає сам з цього приводу, що „тепер щойно зрозумів, як доконче потрібне знання старини, особливо життя й мистецтва давніх греків" та „як йому у тому помогла французька мова" — („Щоденник, 117).

Шевченко вправлявся теж

(Закінчення на стор. 4-ій)

ВОЇСТИНУ — ТИ НАШ ПОЕТ

(Закінчення зі стор. 3-ої)

тепер москалеві...
Доню моя, доню моя,
дитя моє любе, іди від
нас..."
Ледве, ледве поблагословила...
„Бог з тобою"... Та як мертва
на діл повалилась.
Обізвався старий батько:
„Чого ждеш, небого?"
Заридала Катерина
та бух йому в ноги:
„Прости мені, мій батечку,
що я наробила!.."
„Нехай тебе Бог прощає
та добрії люди,
молись Богу та йди собі,
мені легше буде"...

Переживання у всій поемі і в цім уривку такі ґрандіозні, що між ними і смертю стираються всякі межі, і такі всеохоплюючі ввесь історичний побут давньої України, що носії його не можуть витримати якогось відступу від загальної норми життя в ньому, так само, як і наглої смерти. Бо те, що люди-сусіди можуть сказати про ганьбу, яка виникла перед очима їх, рівняється присудові Бога на Страшнім Суді. — І хоч це, ніби колективне горе, властиве майже кожному українцеві і українці нашої минувшини, але воно своєю всеруйнуючою силою нічим не менше від ідивідуальних конфліктів Шекспірових героїв, а більше, бо воно сприймається подвійно людиною: і як містика горя, яку дав побут, і як горе індивідуальне. І я переконаний, що прочитана сцена із „Катерини", та й і вся поема, буде ближча до серця цілій половині світу, ніж дія смертельної сварки Мортімера і Болінбрука у драмі „Король Генріх II", великого англійського драматурга.

І те, що позначилося у першому виданні „Кобзаря", те стало притаманною ознакою всієї творчости поета на протязі всього його життя: щирість і глибина почуття, які мають несказанно прозорішу кришталевість, як прославлені своєю щирістю сповіді Жана Жака Руссо і Францiска з Асижу. Бо коли ми читаємо цих авторів, то конче подибуємо широкі прикраси — і порівняння і метафори, які ідуть завжди від розуму, а не від серця і охолоджують настрій і переносять лірику у сферу епосу тих людей, що не зазнали глибини горя, споглядаючи тільки зовнішні ознаки життьових речей і почувань. Я не кажу, що Шевченко не любувався своїм горем теж, бо він це робив, споглядаючи наше минуле у давній його мальовничості, хоч би взяти поему „Чернець". Але, коли наш поет штурмував людську неправду, що поробила і нас тепер сиротами, розкиданими по світу, то він точно окреслював риси свого ворога, в нього не було слів для спокійного визначення милостей Божого світу, як цього вимагали недавно наші неоклясики, а були тільки ті слова, які несуть у собі правду, і якими убивають слова притаманні найбільшим людям на землі. Бо моральна категорія цієї людської прикмети є і найвищий доторк чистоти нашого духу, а через те і естетичного розуміння вроди-краси.

У поемі „Катерина" відбилася душа нашої нації всіх наших лихоліть і сповнена такої туги і ганьби, і сорому того, що в пісні наші люди співають:

„Над моєю хатиною чорна
хмара встала,
а на мене молодую поговір
та слава",

що викликають у розумного українця найпекучішу зненависть насильникові, облесникові, терористові і деморалізаторові нашого побуту, наших звичаїв. І поема ця повна такого горя соціяльного і національного, що складає один титанічний стогін великого серця дивезного сина нашої нації разом з такими його творами як: „До живих і мертвих"... „Кавказ", „Сова", „Наймичка", „Марина" і разом з усією його лірикою як козацькою, так і соціяльно-гайдамацькою. Сюди я зараховую і всі напівбаляди („Хустина" і „Ой, люлі, люлі, моя дитино").

Та як і раніше, так і тепер, всі, кому доводилося і доводиться говорити про величину і вагу нашого письменника, то за найвищий доказ для цього уважали той, який мав у собі порівняння Шевченка з жидівськими пророками. Коли ж ми придивилися до згаданих виняткових людей колишнього Ізраїля, то побачили, що пророкування їх ніяк не можна порівняти мистецькою вартістю до Шевченкових, так зв. „подражаній" пророкам. Бо пророки, хоч і дужі ліріки, а в данім разі Осія, один з найкращих біблійних поетів, до якого Шевченко признається одним своїм „подражанієм", не є чутливим майстром поетичного слова. Кожна Осіїна глава, а особливо 1, 2, 11, 13 і 14 і композиційно подібні на одну майже у тих самих картинах і антитезах та ще й сповнених масою метафор і порівнянь.

Кожна із згаданих глав має в собі дві частині. Перша говорить про кару для народу ізраїльського, а друга про нагороду йому, як він повернеться до Бога. А Шевченко, кажучи, що „подражає" 14 главі Осії, узяв тільки першу частину цієї думки, кару за відступ від свого рідного, і написав могутній твір, оригінальний і композиційно і картинно. Бо, як відомо, ідеї вже давно людьми не творяться, а змінлють тільки свої форми, і живуть як власність всіх, кому вони подобаються. Через те взяття якоїсь ідеї не є наслідування комусь, а ті картини, що розвиваються на цій ідеї, є авторська власність. І в творі „Осії глава 14" Шевченко промовив до нас таким патосом, на який був здатний тільки Есхіл і більш ніхто.

Прочитайте собі цю поему в „Кобзарі", та й прочитайте ще й тих пророків, що я згадував раніше, особливо глави Осії, та ствердіть у своїх думках, що Шевченкове слово в порінянні з їх словом є не ветхеє, а слово нове. І справді, читаючи поему „Погинеш, згинеш, Україно", здається, що землею стрясають первісні і незнані людині космічні сили. А останні слова з неї:

...правда оживе,
натхне, накличе, нажене
не ветхеє, не древлє слово
розтлінеє, а слово нове
між людом криком пронесе
і люд окрадений спасе
од ласки царської..."

викидають динаміку потуг душі для удару в мету всім єством твору так, що дзвенять у нашому серці, неначе кінець перерваного припону, на якому висіла земля посеред небесних озій і який остався, одірвавшись, у порожнечі і прорізує свистом хижости космічну пустку, а земля, обтяжена злочинствами і неправдами, лине у вічну безодню погибелі!..

Після цього я гадаю, що хоч малою мірою дав зрозуміти, що мудрець давньої Еллади не дарма ставив вимоги поетам, *бо всі вони* — благородство характеру героя, глибина почування героя твору і могутня акція дійових осіб, — освячені прикладом великої поетичної якости творчих сил божественного духу нашого Поета. Через те, не зважаючи ні на що, у тих обставинах, які держали тоді Україну на самім споді кріпацького пекла, Шевченкову музу помітили наші споконвічні сусіди. Поляки, устами свого письменника Кондратовича—Сирокомлі, назвали Шевченка мужицьким Байроном; білоруси, трохи пізніше, устами свого поета, Янка Купала, звернувшись до тіні великого нашого земляка, промовили:

„Будь же й ти нам батькам
родним,
Українче славни..."

А росіяни після недобрих відгуків Бєлінського спромоглися написати у своєму Енциклопедичному словнику Брокгавза і Ефрона, що Шевченко „єсть адін із велічайших поетов славянского міра..."

І тепер, коли ми вже ні в польській пресі, ні в російській не знайдемо осудів Шевченка, як поета, то у своїй, українській, на нього стоїть огуда Хвильового, якої ніхто чогось не осмілюється загасити. Хто читав його твори, той добре її пам'ятає, яка загально і лаконічно гомонить так:

„Плаксивий, сантиментальний, просвітянський батько в шапці та в кожусі"...

А хто цікавився Бєлінського статтею проти Шевченка, то теж певно не забув вигуку колишнього російського критика:

„Вот так ушкваріл"...

Хвильовий не знав Аристотелевої „Поетики" і вимоги в ній доконечного почуття для героя твору. Хвильовий забув, що Аристотель писав свою науку про пиесію, взоруючись на Гомерових творах, а особливо на „Одіссеї". Цей твір кілька разів нам розповідає, як Одіссей плаче при згадці про своїх покійних товаришів, і дуже яскраво це робить у Феацького царя під час того, як співає Демодок про подвиги самого Одіссея і його земляків під Трою. А що ж тоді Шевченкові плачі, як не спогади про колишню славу України? — Виходить, що Шевченкова муза іде в тих самих обшарах психічних переживань, що і душа Одіссеєва в Гомера, коли звертається наш поет до Основ'яненка:

„Утни, батьку, орле сизий,
нехай я заплачу,
нехай свою Україну
я ще раз побачу"...

А „Плач Ієремії", що таке? Хіба він не створений на тих самих психічних переживаннях, що і плачі Гомерові в „Одіссеї"? — цебто на згадці про добре минуле батьківщини в сполуці з відчуттям сучасних тяжких недогод рідного народу? І коли так, то якими словами осуду Хвильовий мусів би затаврувати таких, як давній римський поет, Катул, або німецький поет, Гайне, за чуттєвість їх серця, що вже йшло поза межами героїчних елегій?

І нарешті те, що Шеллі написав поему „Адоніс", коли умер Кітс, яка починається так:

Я плачу за Адонісом, бо
він умер...
ох, плачте і ви за ним,
хоч наші сльози і не
розтоплять морозу,
який скував його
дорогоцінну голову!

І те, що Ісус Христос плакав у Гетсиманському саду кривавими сльозами, хіба нічого не говорить нашому розумові і серцю? Хіба не викликають ці два приклади аналогії із Шевченком, який писав свої плачі над горем нашого краю, України, так само, як Шеллі над гробом великого поета Англії, а Христос Спаситель над нещастям усього людства?.. І як ми назвемо такі почуття, що я оце привів прикладами? Сантименталізмом, чи, може, любов'ю? І коли ці дві тями визначають щось окреме і реальне, то яка межа між ними? Чи може обидві тями об'єднуються в однім слові „любов"? Коли так, то проти кого ж Хвильовий воював і тепер воює із серць своїх прихильників, бо не хочеться вірити, щоб він міг кувати кайдани для людей, які надихані почуттям освяченим і героями, і святими, і поетами, і нашими замученими батьками?

Бог йому Судія, бо я його не суджу, а тільки обороняю себе, людину, від „залєзних наркомів". І кажу, якщо пощастить, і ми діждемося справжнього перекладу Шевченка на культурні мови, що конче прийде тільки тоді, як знайдеться конгеніяльний перекладач нашому Кобзареві, то ми вийдемо у світ з таким потужним голосом, якого не здолають заглушити ніякі конвенції дипломатів, ні з'їзди націй.

ШЕВЧЕНКО МІЖ ПОЛЬСЬКИМИ ЗАСЛАНЦЯМИ В ОРЕНБУРЗІ

Репродукція з копії малюнку російського маляра Олександра Ф. Чернишева, зробленого на початку 1850 року, коли Шевченко перебував на засланні в Оренбурзі. На малюнку Тарас Шевченко в колі польських засланців. Перший зліва (сидить) — польський революціонер Бронислав Залеський, пізніший історик і мистець. Четвертий зліва — Томаш Вернер, що його Шевченко називав Хомою. Шостий зліва — Людвіґ Турно, який влітку 1851 року разом з Шевченком і Залеським брав участь в експедиції на Каратав. П'ятий зліва — Евстахій Середницький. Перший з правого боку — Балтазар Колесінський. Другий — Тарас Шевченко. Копія цього малюнку зберігалась у Йосифа Корженьовського в Кракові і її репродукцію опублікував в 1911 році — в 50-річчя смерти Шевченка — краківський польський журнал „Свят Словяньскі".

МИТРОПОЛИТ А. ШЕПТИЦЬКИЙ ПРАВИТЬ У КИЄВІ ПАНАХИДУ ПО ШЕВЧЕНКОВІ

(Закінчення зі стор. 3-ої)

шої реакції, що настала в Росії після революції 1905 року. Все замовкло зі страху перед репресіями, а про Україну всякий боявся й слово сказати, бо скрізь це офіційно заперечувалось. І раптом з Божого Престолу пролунало слово Україна, а до того й промова, говорена нашою рідною українською мовою. Ми тоді були так вражені цим виступом, що зразу ж став понад людські сили своєю сміливістю, що на Митрополита Андрея дивились, як на „Апостола правди і науки", що за ним так тужив Шевченко, „схопивши голову в руки". І навіть тепер, згадуючи про цей виступ Митр. Андрея, тверджу з повним і глибоким переконанням, що Митрополит з'явився в той час до Києва, як Божий післанець, Його Апостол. І коли Шевченка ми звемо Пророком, то Митрополита Андрея мусимо визнати за Апостола України, як і Христового Апостола Андрея Первозванного, що „поставив Хрест на київських горах" (лист з 11. XI. 1955).

А по цій передмові звернімося до дотичного уривку спогадів п. М. Очерета.

ПАНАХИДА

„Був, проте, один такий рік, коли жаден студент столиці не був арештований, жадного не били нагаями (як це було минулими роками під час відзначування Шевченківських роковин — Ред.). Це був 1912 рік. Того року студенти столиці, як завжди, готувалися до демонстрації але раптом днів за три до свят, усіх студентів було повідомлено, що в новому костелі святого Миколая на Великій Васильківській вулиці митрополит Андрей що в цей час приїхав зі Львова до Києва, буде правити панахиду по Шевченкові. Зараз же студентський церковний хор та хор студентів Духовної Академії погодилися проспівати панахиду, а всім іншим студентським хорам, як і всьому студентству, наказано було прийти до костелу. Вже о 9 годині ранку костел почали заповняти студенти, а за півгодини там ніде було й повернутись. О десятій годині митрополит Андрей сам, без жадного священика, вийшов на середину костелу й почав служити панахиду. Вперше в столиці України полилася гаряча молитва до престолу Всевишнього за спасіння душі найкращого сина нашої Батьківщини. Лилися журні мелодії ірмосів та стихір, а в той час на вулиці перед костелом почали шикуватися козаки та поліцаї. Коли ж хор почав співати: „Со святими упокой", усі присутні приєднались, і могутній спів, що нісся з костелу, зупиняв увагу людей, які йшли вулицею, — вони мимоволі завертали до костелу і, не маючи можливости протиснутися до середини, зоставались у передсінку чи ставали коло стіни на цвинтарі.

Закінчилась молитва, і хор знову заспівав останній ірмос, а Владика просшов до вівтаря і, по скінченні співу, звернувся до присутніх із словом. І знову перший раз із вівтаря Божого храму студенти почули рідну мову з уст великого українського церковного достойника. Великий Владика згадав про той розпач, що охоплював Шевченка, коли він бачив, яку кривду чинено над його народом. Він згадав про ті гарячі молитви, що їх Шевченко посилав до Господа, просячи Його виправити ту кривду. Але, як людина, наш Кобзар не міг знати шляхів, якими Господь-Бог веде нашу Батьківщину, а не бачачи покращання долі свого народу, Шевченко в розпуці починає скаржитися на Бога. Вороги наші використали саме цей момент, і найкращого сина нашої Батьківщини оголосили безбожником. Вони навмисне промовчали про святий огонь любови до Батьківщини, яким горіло серце Кобзаря і який, властиво, й змусив його скаржитися на Бога. Вони не розуміли заклику поетичного любити Батьківщину „во врем'я люте" і його вимогу: „в останню грізную мінуту за неї Господа моліть". Цей заповіт нашого Генія ми схоронили в своєму серці, і саме тому, мої любі діти, — говорив Владика, — ми повинні віддати всі свої сили на користь Батьківщини. Саме через це ми не можемо дозволити, щоб хоч один із вас загинув, не встигнувши зробити щось корисного для Батьківщини. Отже, коли можна було ще виправдати ваш протест, який ви демонстративно виносили на вулицю, протест проти заборони молитися за нашого Кобзаря, то після спільної нашої молитви такий протест сам собою зникає. Тож помолімось Богові, мої любі діти, щоб він пам'ять про нашого Кобзаря зберіг навіки".

З цими словами Владика обернувся до вівтаря і виголосив молитву за спокій душі раба Божого Тараса, просив Господа „створити йому вічну пам'ять". З останніми словами митрополит Андрей став навколішки, а разом і всі присутні, співаючи „Вічну пам'ять". Це почули ті, що стояли в передсінку та навкруги костелу і, ставши на коліна, приєднались до співу. І тут сталося те, чого ніхто не сподівався: козаки, наче на команду, всі скинули шапки і почали хреститись, а поліцаї відійшли аж на Ділову вулицю.

Коли замовкла в костелі ця остання молитва, великий Владика поблагословив присутніх і відпустив їх з миром додому, а в цей час із хорів полилися врочисті звуки Моцартового „Реквієм"-у... І під ці величні звуки присутні виходили з костелу і спокійно прямували додому. Бачачи, що студенти і народ мирно розходяться на всі боки, командир козачого загону дав команду, і сотня, співаючи якусь бадьору пісню, рушила до касарень, а поліцаї зникли навіть з Ділової вулиці. Тож того року не було заарештованих, не було битих і жадного студента не звільнено з високої школи".

М. Очерет

П. І. Мартос *)

ЕПІЗОДИ З ШЕВЧЕНКОВОГО ЖИТТЯ

„... Шевченка я знав близько. Я познайомився з ним наприкінці 1839 року в Петербурзі, у любого ласкавого земляка Є. П. Гребінки, який рекомендував мені його, як талановитого учня К. П. Брюлова... Я прохав Шевченка намалювати мого портрета акварельними фарбами і для цього мені потрібно було їздити до нього.

Раз якось, скінчивши сеанса, я підняв з підлоги клаптик списаного олівцем паперу і ледве міг розібрати чотири рядки:

Червоною гадюкою
Несе Альта вісті,
Щоб летіли крюки з поля
Ляшків-панків їсти.

— Що це таке, Тарасе Григоровичу? — запитав я господаря.

— Та це, добродію, не вам кажучи, як іноді нападуть злидні, то я нівечу папірець, — відказав він.

— Так що ж? Це ваш твір?

— Еге ж.

— А багато в вас такого?

— Та є чимало.

— А де ж воно?

— Та отам під ліжком у коробі.

— А покажіть.

Шевченко витяг з-під ліжка луб'яний короб, повний клаптів паперу і подав мені. Я сів на ліжко і почав розглядати їх, але ніяк не міг дати собі ради у тому безладді.

— Дайте мені ці папери додому, — сказав я, — я їх прочитаю.

— Цур йому, добродію. Воно не варто праці.

— Не варто — тут є щось дуже добре.

— Що? Чи ви не смієтеся з мене?

— Та кажу ж — ні.

— Сількись, візьміть, коли хочете, тільки, будьте ласкаві, нікому не показуйте й не говоріть.

— Та добре ж, добре!

Забравши папери, я притьмом подався до Гребінки і ми, з великим трудом, сяк-так довели їх до пуття і, що змогли, прочитали.

Під час другого сеансу я нічого не говорив Шевченкові про його вірші, сподіваючися, чи не запитає він сам про них, — але ж він уперто мовчав; нарешті я сказав:

— Знаєте що, Тарасе Григоривичу? Я прочитав ваші вірші — дуже, дуже добрі, і хочете, надрукую?

— О, ні, добродію! Не хочу, не хочу, далебі що не хочу! Щоб ще попобили! Цур йому!

Дуже трудно було уговорити Шевченка; нарешті він згодився, і я 1840 року надрукував „Кобзаря"...

* *

„... по виданні „Кобзаря" у Тараса заворушилися грошики і він почав гуляти... В той час Шевченко розгнівався на мене... та так, що перебуваючи потім в наших околицях, не захотів навіть завітати до мене і я ніде з ним не бачився. Малював він тут мало; проте багато писав віршів, на жаль змісту бунтівничого...

Він і в віршах і в розмовах, по шинках всюди навчав на бунт. — Ось ходяча з цього приводу анекдота: У мучичій світці сидів ото Шевченко; перед ним стояла пляшка з горілкою. — У шинку завжди багато порядних людей святами.

Тарас, попиваючи горілочку, витяг з кишені декілька жмень житнього зерна й насипав їх на столі в одну велику купку, — потім з неї відгорнув меншу, а третю ще меншу.

— Що це ти, дядьку, робиш? — спитав один з присутніх.

— Ось що, — відповів він: оця велика купка — це ми, — мужики, менша — це пани, а ця манісінька — це царі. Тепер — дивіться! І взявши жменею всю велику купку, засипав нею обидві менші. — Тепер нема ні панів, ні царів — лише ми".

*) Петро Іванович Мартос — полтавський дідич, земляк і знайомий байкаря Євгена П. Гребінки. Анекдоти, подані тут, взяті із спогадів П. Т. Мартоса, друкованих у „Вестнику Юго-Западной і Западной Россії", 1863 р., ч. IV.

ОСВІТА ШЕВЧЕНКА

(Закінчення зі стор. 3-ої)

в уживанні польської мови, якої навчився під час свого перебування в Варшаві й Вільні, й ми знаємо з його „Щоденника", що він читав свобідно по-польському навіть тяжкі філософські твори, як напр., тритомову працю Лібельта: „Естетика, чилі умніцтво пєнкне". Афанасєв-Чижбинський подає, що Шевченко читав з ним польські поезії Міцкевіча, між іншим його „Дзяди" й переклади з Байрона, а навіть з захопленням деклямував його „Пожеґнанє". Шевченко був теж знайомий з творами польських романтиків т. зв. української школи та знав не тільки вірші Залєського й повість Чайковського „Вернигора", але мабуть поему Ґошинського „Замек Каньовскі", і, що дуже інтересно, важливішу польську революційну літературу.

Шевченко цікавився теж чеською літературою. Згадує напр., Шафарика й Коллара, а для свого „Єретика", як сам признається, прочитав „велику силу джерел".

З німецького письменства Шевченко— був перш усього знайомий з найкращими творами німецьких клясиків, Гете й Шіллера й особливо високо ставив Фавста, з якого пізніше й вибирає партію Гретхен для новгородської артистки Піунівни.

В своїм „Щоденнику" він цитує не тільки відомий вірш Гете „Ібер аллєн Гіпфельн іст Ру" в перекладі Лермонтова, але й поодинокі його вислови (напр., „надією живуть нікчемні душі", — сказав небіжчик Гете, — „Щоденник, 187). Були йому відомі й інші німецькі автори (напр., Коцебує).

Не чужа була Шевченкові й французька література й він часто згадує, особливо в пізніших роках твори Беранже (в „Щоденнику" в „Капитанші"), А. Дюма („Близнеци"), Е. Сю там же), Барбє („Щоденник"), Бальзака („Музикант"), подорожі Араґо й Дюмін Дюрвіля („Щоденник"), лексикон Плюшара й енциклопедистів („Щоденник").

З італійського письменства згадуються у Шевченка Данте, Петрарка, Аріосто й Тассо.

Незвичайно цікавила Шевченка англійська література. Крім Байрона, якого знав у польських і московських перекладах, що, як, напр., „Шильонський в'язень" — читалися не раз на літературних вечірках, — Шевченко перечитав докладно, як сам каже, „майже всі" модні тоді романи Вальтера Скота (напр., Квентін Дурвард в „Артисті") й не раз вертався до них („Артист", „Матрос", „Щоденник"), — знав повісті Діккенса (напр., „Нікляс Ніклєті", в „Артисті"), О. Гольдсміта („Векфільдський священик", „Артист"), С. Річердсона (повість „Клярісса" в „Артисті"). Д. Дефо („Робінзон Крузо" в „Артисті"), та залюбки читав твори Шекспіра. Знав також у французькому перекладі відому працю англійського історика Едварда Гіббона про „історію упадку римського цісарства".

Очевидно, вкінці, що обертаючися в літературних петербурзьких колах, Шевченко познайомився добре з російською літературою, з якою зрештою увійшов у безпосередній зв'язок через таких визначних письменників, як Василь Жуковський, а пізніше Турґенєв. Особливо після заслання круг знайомих Шевченка поміж московськими й петербурзькими письменниками був такий великий, що не було впрост нікого, з ким Шевченко не знався б, або не сходився. З російської літератури він особливо добре знав і любив Жуковського, — Рилєєва („Войнаровський"), Козлова, Пушкіна (знав напам'ять), Лермонтова, Герцена і свого земляка Гоголя.

Як бачимо, Шевченкові не бракувало літературного образовання й відповідного — оточення, що теж робило на нього корисний вплив. Шевченко стояв увесь час, — крім заслання, у центрі літературних інтересів не тільки української й російської, — але й світової літератури. Він слідкував за всіми новинами, добував потрібні видання то з бібліотек, то від багатьох знайомих, зокрема українських, що навіть на засланню запомагали його книжками та журналами й стояв у безпосередньому зв'язку та переписці з цілим рядом визначних письменників, літератів і вчених, з яких для прикладу тільки згадаю Гребінку, Артемовського - Гулака, Кухаренка, Куліша, Костомарова, Максимовича, Гоголя, Бодянського, Штернберґа, Лазаревського, Марковича, — Лизогуба, Репніних, Бальмена, Остроградського, Щепкіна, Полонського, Мея, Толстих, Аксакових, Даля, Хомякова, Кавеліна, Чічеріна, Курочкіних, Афанасєва, Забєліна, кн. Волконського й Якушкіна.

Треба далі згадати, що Шевченко поза товориством і літературними вечірками, що давали йому чимало, — залюбки ходив до театру, до опери й на концерти й не жалів на це останніх грошей. Бували часи, що Шевченко майже кожного вечора бував у театрі. Зокрема любив Шевченко музику.

Але інтерес Шевченка виходив далеко поза саму літературу чи там гарне письменство. Він цікавився дуже історією й залюбки читав історичні твори. Зокрема живо — займався він українською історією, — знав усю важнішу тогочасну літературу, особливо „Історію Руссов", „Історію Малої Росии" Бантиша - Каменського (1782), „Краткую літопись Малия Россіи" Рубана (1777), „Історію Малороссіи" Маркевича (5 томів, 1842-43) та читав усе, що появилося з-під пера Бодянського, Костомарова, Максимовича, Куліша і других. В його „Щоденнику" й „Листах" натрапляємо часто на згадки про поодинокі історичні теми або твори (напр., „Чтенія" Бодянського, працю Костомарова „Богдан Хмельницький", працю — Максимовича про Конашевича Сагайдачного, літопис Величка, Записки о Южной Руси).

Продукт історичних інтересів Шевченка, що залишився в його багатьох поемах, а особливо в „Гайдамаках", вказує, як показіють найновіші досліди Шпитковського, Николишина й Навроцького, на глибоке — зрозуміння і відчуття української історії, яку до речі знав теж із народних дум і переказів.

Шевченко весь час, можна сказати, від дитинства до самої смерти, цікавився народною творчістю і, коли трапилася до цього нагода, не переставав ніколи збирати й читати народні етнографічні матеріяли, — цікавився народним побутом і народним мистецтвом. Недарма „Комиссія для розбора древних актов" — доручила йому об'їхати Київщину, Поділля та Волинь, щоб розслідити ці землі з етнографічного й культурно - історичного боку.

Цікаво буде згадати, що Шевченко займався практично й археологією й асистував проф. Іванішеву при розкопуванні могил, коло Хвастова. Він сам згадував у своїм „Щоденнику", що „любить археолога — та поважає людей, що посвятилися оцій таємничій матері історії" „Щоденник" 160).

Далі хочу звернути ще увагу на те, що Шевченко проявив чималий інтерес до природничих наук і студіював їх цілком систематично. Ще на Академії ходив він стало слухати університетських викладів проф. Куторги з зоології і Буяльського з фізіології (Кониський, I. 90), а рівночасно відвідував лекції „Вольного Економічного Общества", де окремо займався фізикою. — Вчився теж окремо ботаніки, геології й хемії і ще під кінець життя задумував написати для народу аритметику, а потім етнографію і географію. Цікавився педагогією — видавши м. ін. „Южно - русский букварь" і естетикою, якій при різних нагодах присвячує багато місця. У своєму „Щоденнику" згадує, що, напр., раз з Кавеліним цілу ніч перебалакали про психологію і філософію.

Із цього коротенького огляду, в якому можна було згадати тільки про найважливіше, видно, що літературне й загальне образування Шевченка виходило далеко поза звичайні нормальні межі. Шевченко був на свій час людиною великої культури й ще не прийшла пора скидати його з цієї провідної і визначної позиції, яку він слушно займає.

На кінець згадаю, що Шевченко був визначним малярем і тільки арешт став йому на перешкоді в одержанні місця професора малярства на київському університеті. Він розумівся практично на ґравіюванню і цікавився різьбарством та архітектурою.

Олекса Писаренко

АРХІТЕКТУРНІ РОБОТИ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

Багатогранна творча діяльність нашого великого національного поета Т. Г. Шевченка.

Видатний поет, мистець-живописець, ритівник, офортист, він виявив себе також, як скульптор і, навіть, як архітект.

Бувши мало не чверть свого життя на засланні, де йому суворо заборонили писати й малювати, Тарас Григорович все ж поривався до творчої праці. Саме тоді у цьому страшному, нелюдському засланні, Шевченко вдався до скульптури (це не було внесене в текст заборони).

Користуючись місцевими матеріялами, що їх поет випадково виявив біля Ново-Петровського форту, він зробив кілька барельєфів з киргизького життя, одна з його скульптур вирізьблена з кістки.

Мабуть до цього ж періоду 50-их років XIX ст. треба віднести і його перші архітектурні роботи. Як відомо, там же на засланні, в Ново-Петровському форті, він спроєктував і виконав у натурі з білого каменю архітектурний пам'ятник померлій дитині коменданта форту.

Можна з певністю сказати, що вхід до будинку коменданта, який був прикрашений скульптурами, теж проєктував і виконав Тарас Григорович.

Важко сказати, якого б розвитку міг досягти геній Шевченка в кожній галузі мистецтва, коли б автор „Кобзаря" не зазнав заслання і такої нелюдської неволі.

„Про живопис мені тепер і думати нічого. Це було б подібне до віри, що на вербі ростуть груші . . . — пише він у своєму Щоденнику. — Десять років без вправи (в малюванні — прим. О. П.) може зробити з великого віртуоза самого звичайного кабацького балаласшника . . ." „. . . дивитись і не малювати — це така мука, яку зрозуміє тільки дійсний художник . . ."

Після заслання Шевченко ставить перед собою велике завдання — поширювати серед суспільства твори видатних майстрів людства. Для цього він уперто береться за опанування техніки ритовання.

„. . . Бути добрим ритівником — значить поширювати прекрасне і повчальне в суспільстві, поширювати світ істини, значить бути корисним людству".

Цікаво відзначити, що кожна галузь мистецтва, до якої брався Тарас Григорович, вражає своєю глибокою продуманістю.

Відомий архітектурний проєкт житлового будинку, що його поет мріяв побудувати на купленій для цього ділянці на Чернечій горі, характеризує його не як дилетанта в питаннях архітектури, а як достатньо обізнаного для свого часу знавця.

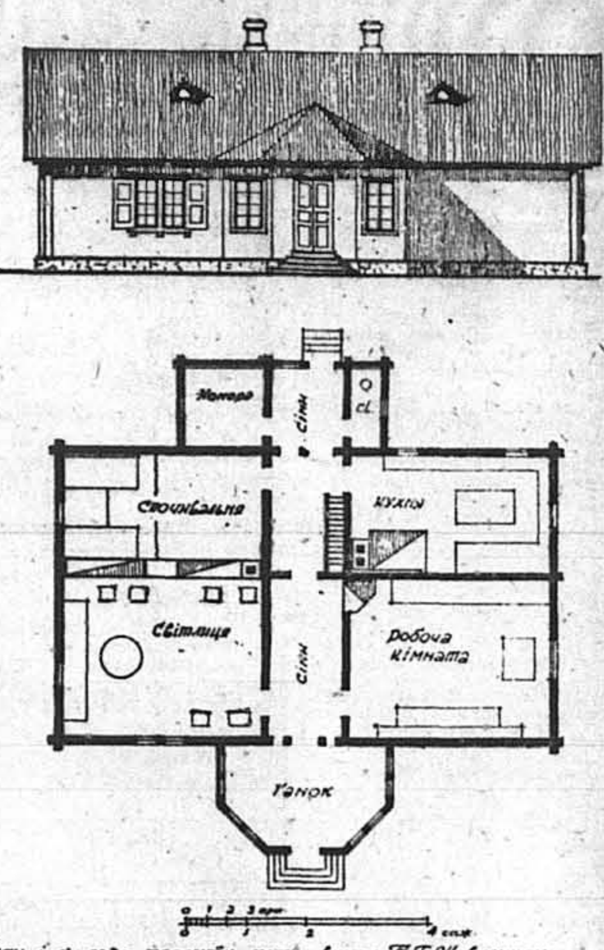
В композиції пляну проєктованого Тарасом Григоровичем будинка, взято чітку архітектурну форму — прямокутник, в якому влучно вкомпоновано всі елементи житла з правильною орієнтацією їх по сторонах світу.

По поперечній осі симетрії прямокутника пляну запроєктовано головний вхід через ґанок і сіни. Праворуч від цього входу — робітна кімната з найвигіднішим для кабінету орієнтуванням вікна на північ. До цього треба відзначити, що таке розташування вікна кабінету відповідало завданням автора проєкту розкрити чудовий краєвид Дніпра з його мальовничою далиною.

Відповідаючи призначенню приміщення, як робітної кімнати, автор поступається вимогам симетричного оформлення фасаду і не дає вікна з кабінету на головний фасад, бо східні промені сонця заважали б роботі. Робітний кабінет цілковито ізольований від усіх інших приміщень і має зручний самостійний вхід. Ліворуч від сіней розташована світлиця. Вона добре освітлена подвірним вікном з головного фасаду і вікном на південь. З нею межує і з'єднується дверима спочивальня. Тут знову треба відмітити орієнтацію вікна на південь і таку ж відмову від симетричного оформлення надвірнього фасаду. Автор не дає вікна на захід: західне проміння сонця перегрівало б увечорі спочивальню.

Кухня, як і інші допоміжні приміщення (комора, вбиральня тощо), мають ізольований від парадного входу вихід у двір.

Начерк розташування меблів на пляні вражає своєю логічністю і знанням гігієни житла.

План і фасада проєкту хати, викон. Т. Г. Шевченком (копія з фотоерепродукції оригіналу)

В робітній кімнаті проти вікна показано місце робітного стола, ліворуч, очевидно, велика бібліотечна шафа, а праворуч канапа. В світлиці круглий стіл, лава; рисками автор шукає місця для якихсь меблів, очевидно, стільців та інших пересувних речей.

Спальна кімната устатковується відповідно навіть до сучасних вимог двома окремо розташованими ліжками, які, очевидно, закриваються ширмою, про що свідчить риска на пляні.

Розташування меблів у кухні стверджує думку, що вона водночас являє собою і приміщення їдальні. Цікаво, що лава, розташована круг столу в кухні - їдальні, відповідає звичайному народному і традиційному, споконвічному інтер'єрові українського житла.

Вміло, з смаком і з повним знанням справи опалення розташовані печі. Так, наприклад, у кабінеті камін (ватран), світлиця і спочивальня перегороджені суцільною стіною-грубою, де немає таких потворних виступів і кутів, які часто трапляються в проєктах сучасних архітектів. Така суцільна груба-стіна, добре знана нам з українського народного будівництва, була добре відома і авторові проєкту, який, додержуючись старих наших традицій, застосував цю конструкцію огрівної печі і в своєму проєкті.

Парадні й чорні сіни доцільно об'єднуються дверима, як і в багатьох українських хатах. Ці двері з'єднують кабінет з убиральнею і подвір'ям.

Увесь плян розв'язано в компактному вигляді влучною взаємопов'язаністю і цілковитою логікою розташування всіх приміщень.

В зовнішньому оформленні будинка народні архітектурні форми знаходять свій повний відбиток, але не в формальному застосуванні цих форм до архітектури будинку, а в творчому застосуванні їх до потреби логічної розв'язки композиції пляну і фасадів — отже в самій суті.

В компонуванні пляну, а також у рішенні зовнішньої архітектури немає нічого зайвого і надуманого, що приємно вражає своєю правдивістю. В цьому проєкті немає жадного натяку на будь-який формалістичний відбиток і фасадне „прикрашательство": в ньому є повна єдність форми і змісту, що таке властиве всій творчій праці Т. Г. Шевченка.

Як і в пляні, на фасадах видно творчі шукання автора, намагання знайти форми даху, вишукування місць для вікна тощо.

Проєкт складався з трьох варіянтів пляну і двох фасадів (головного і бічного). Розмір статті не дозволяє репродукувати всіх рисунків цього надзвичайно цікавого проєкту. — плян і головна фасада. (З оригіналів Музею Шевченка в Харкові); до того ж другий і останній (третій) варіянти пляну об'єднано (з другого варіянту перенесено розташування меблів).

В остаточному рішенні пляну і фасадів, цілком архітектурно визначеному, ми бачимо логічно доведений до кінця архітектурний образ житлового будинку.

Загалом проєкт дуже добре виконаний із знанням архітектурної графіки, в акварелі, що її техніку автор знав досконало і часто вживав її у своїх мистецьких творах.

З великою любов'ю автор виконував цю свою архітектурну роботу, вкладаючи в неї свої мрії:

...Поставлю хату і кімнату,
Садок — раєчок насаджу,
Посиджу я і походжу
В своїй маленькій благодаті
Та в одині — самотині
В садочку буду спочивати.
Присниться діточки мені,
Веселая присниться мати,
Давнє-колишнїй та ясний
Присниться сон мені! І ти!

Петербург, 1860 р.

Ці інтимні рядки присвячено кріпачці-наймичці Лікері Полусмаковій, з якою він мріяв одружитися.

Але ці рядки датовані 1860 р., а через рік Шевченко передчасно помер, не діждавши свого щастя.

Цим проєктом власної хати поета не вичерпується його архітектурна діяльність.

Ми вже згадували про архітектурні роботи Т. Г. Шевченка на місці заслання. З щоденника поета відомо, що Галаган ділився з ним враженням про збудований ним за проєктом академ. архіт. Червінського будинок „в старом малоросійском вкусє в Прилуцьком уєздє".

„. . . Барская, но хорошая и достойная подражанія затєя . . ." Таку авторитетну оцінку дає Шевченко новому будинкові Галагана.

Крім того, відомо, яку надзвичайно велику працю виконав поет в архітектурних зображеннях старовинної архітектури України на завдання археографічної комісії.

З нашим вороттям на вільну Батьківщину треба побажати, щоб на увічнення пам'яті Т. Г. Шевченка його архітектурний проєкт був здійснений у натурі коло Канева на Чернечій горі, де він заповідав себе поховати.

Л. Луців

ШЕВЧЕНКОВА ФІЛОСОФІЯ В СОВЄТСЬКОМУ НАСВІТЛЕННІ

(Я. Д. Дмитерко. Общественно-политические и философские взгляды Т. Г. Шевченко. Академія Наук СССР. Институт философии. Издательство Академии Наук СССР. Москва, 1954, ст. 162).

Ця праця Я. Д. Дмитерка вийшла другим виданням і появилася після смерти автора, який помер під час її редаґування, і його працю докінчив відповідальний редактор В. Г. Баскаков. Вона вийшла в 1954 році, коли в СССР відзначували 300-річчя „возз'єднання" України з Московщиною, і тому в цій праці дуже часто підкреслюється ту дату з 1654 року, яка є початком довговікового поневолення України, яке триває й досі.

Книга складається з п'ятьох розділів та зі вступу. У вступі автор пише про те, що „революційний зміст і напрям Шевченкової творчости і його філософічних та естетичних поглядів були неприємливі для українських буржуазних націоналістів, які в особах таких теоретиків як О. Огоновський, Кость Левицький, М. Грушевський та інші (до тих інших автор дораховує ще на 8 ст. Юркевича і Донцова! Л. Л.) старалися звульгаризувати творче обличчя поета, відірвати його від передової української культури, від революційної боротьби українського народа, та проголосити його представником українського націоналізму, виразником всього життя" (ст. 12).

Ми навмисне навели цей уривок, щоб читач міг побачити „наукову" методу праці, яку видала Академія Наук СССР. Автор ставить поруч себе Костя Левицького, Юркевича, Грушевського і Д. Донцова, немов би вони були членами однієї партії та боролися за здійснення тієї самої програми. Та автор праці про суспільно - політичні і філософічні погляди Шевченка в одному ряді ставить ще і О. Кониського, М. Славінського і навіть професора Колумбійського університету Кларенса Маннінґа — „автора кількох праць про українську літературу і про Шевченка". На думку Дмитерка „Маннінґ навмисне перекручує історію України і творчість її національного поета".

Автор старається довести, що Шевченко був матеріялістом і послідовним атеїстом. Щоб це його твердження було хоч трохи уарґументоване, то він наводить цілий ряд українських філософів, попередників і сучасників Шевченка, між якими фігурують такі відомі особи як Григорій Сковорода і М. А. Максимович. Щоб читач повірив нашим словам, то зацитуємо самого автора.

„До передових природників, які відограли визначну ролю в зміцненні та в укріпленні матеріялістичних позицій в природознавстві, в біології, треба зарахувати і близького знайомого Шевченка — М. А. Максимовича (1803-1873). Наукові праці Максимовича внесли значний вклад в скарбницю матеріялістичної філософії" (63).

Читач з усмішкою читає про те, що „буржуазні націоналісти й ідеалісти — Куліш, Грушевський, та їхні послідовники в роді згаданого вже К. Маннінґа, твердили і твердять, що матеріялізм чужий українському народові". То ж нішо дивного, що автор праці про Шевченкову філософію навіть у Сковороди бачить „передові демократичні і матеріялістичні ідеї" хоч і мусить додати, що в того філософа були і „ідеалістичні, і навіть, містичні вислови і твердження".

Автор на основі вирваних уривків із творів Шевченка старається довести, що автор „Кобзаря" — це послідовний „матеріяліст". Та справа Шевченкового матеріялізму така сама, як і матеріялізму Григорія Сковороди.

Я. Д. Дмитерко часто згадує про те, що Шевченко виступав у своїх творах проти польських гнобителів українського народу, і наводить в доказ цього цитати з творів поета. Одночасно автор підкреслює, що „Шевченко розумів значення Переяславської умови України з Москвою, бо в єдності з російським народом, в возз'єднанні в 1654 році бачив доказ славного народного розуму". Але автор не пояснює, як розуміли ті місця з Шевченкових творів, де він гостро виступає проти Богдана Хмельницького за те, що заключив умову з Москвою.

В містерії „Великий Льох" перша душа карається за те, що вповні перейшла шлях гетьманові Хмельницькому, коли він „їхав в Переяслав Москві присягати". В іншому вірші Шевченко називає Хмельницького „п'яним" за Переяслав.

Амінь тобі, великий муже,
Якби ти на світ не родивсь,
Або в колисці ще упивсь,
То не купав би я в калюжі
Тебе, преславного . . . Амінь!

Ці слова написав Шевченко в 1859 році, коли він, як твердить автор, був під впливом Добролюбова, Чернишевського та інших росіян, які жили в Петербурзі.

Дмитренко твердить, що „возз'єднання України з Москвою має велике поступове значення для політичного, економічного і культурного розвитку українського народу", а Шевченко інакше дивився на цю справу. В поемі „Іржавець" Шевченко, згадавши, як поляки „нас розпинали", написав таке про ролю Москви.

„Що ж ділось по Шведчині, —
То й ляхи б злякались,
Оніміли б з переляку
П'яні небораки!
Оттак її восводи,
Петрові собаки,
Рвали, гризли . . ."

Читач нічого не довідається про дійсний світогляд Шевченка, ані не пізнає суспільних, політичних і національних поглядів українського поета, коли прочитає працю Я. Д. Дмитерка, бо ця праця тенденційна і фальшує думки Шевченка.

● **Англійський шпитальний** літак розбився в Західній Німеччині біля Дальгавзену, в Північній Надрайнщині - Вестфалії. Пілот і медична сестра згинули.

● **В Еспанії** проголошено підвищення платень на 20%, почавши від 1 квітня ц. р., плюс 7½% за минулих 5 місяців. Щоб уможливити це підвищення, держава перейняла від працедавців до 50% оплат на соціяльні потреби робітників. Як відіб'ється це на державному бюджеті — покищо невідомо. Минулорічний бюджет Еспанії закінчився з дефіцитом на 15 більйонів пезетів (коло 384,000,000 дол.). Кошти прожитку зросли в Еспанії за два останні роки на 25%. Теперішнє підвищення платень частинно задовольняє вимоги працюючих.

ЧЕРГОВИЙ УСПІХ УКРАЇНСЬКОГО НАУКОВЦЯ В ЗДА

Широко відомий закордоном і в наукових кругах Америки з дослідів над недугою рака й іншими злоякісними пухлинами, д-р Леонтій Дмоховський, син судді, а опісля адвоката Романа Дмоховського з Перемишля, переїхав з Англії, де працював у тій ділянці від 1937 р. на постійне перебування до ЗДА. Тут працює на університеті в Гюстані, як професор мікробіології і рівночасно провадить дослідний відділ при шпиталі „Андерсон'с Гаспітел фор кенсер рісирч'. Проф. Леонтій Дмоховський виголошує свої наукові доповіді не тільки на міжстейтових з'їздах американських учених, але також виїжджає до всіх країн Европи і Півдевої Америки, а в цьому році є запрошений до Італії на лікарський Конґрес, а на 1957 р. до Індії.

На останньому з'їзді дослідників рака в Голляндії, де були приявні представники теж і СССР, виявилося, що численні наукові праці проф. Л. Дмоховського, друковані в англійській, французькій і німецькій мовах, є добре відомі московським ученим, що вони пильно слідкують за ходом його дослідів, як також, що є знаменито зорієнтовані про українське походження проф. д-ра Леонтія Дмоховського.

Щирі побажання проф. Дмоховському успіхів у його важкій праці над поборюванням страшної язви людства.

Н. Н.

Об'єднання бувших Вояків Українців в Америці при праці

В суботу 3 березня ц. р. відбулися у Филаделфії перші наради новообраної Головної Управи Об'єднання бувших Вояків Українців в Америці. На цих нарадах вирішено такі справи:

1. **Суспільна Служба Комбатантів** залишається і далі головною ділянкою праці ОбВУА так у несенні допомоги членам Об'єднання у ЗДА, як і бувшим військовикам в різних країнах Европи. Цьогорічна збірка фондів на Суспільну Службу Комбатантів дала гарні висліди і поклала добру основу під систематичну і правильну допомогу українським інвалідам і потребуючим допомоги бувшим воякам. Тут Управа висловила свою вдячність передусім українській пресі за підтримку збіркової акції, як теж усім жертводавцям.

2. **Дім для старших віком.** На нараді обрано Комісію для здійснення пляну про створення Дому для старших віком бувших вояків. На ту ціль виасиґнувала Управа суму 10,000 долярів. Для кращого забезпечення на старість своїх членів Управа ОбВУА постановила, що кожний член мусить мати полагоджену справу соціяльного забезпечення (Сошел Секюріті), як теж і забезпечення на випадок хвороби (Блю Кросс). Якщо б хтось із членів не міг сам оплатити тих обезпечень, тоді Відділи у порозумінні із Головною Управою повинні взяти цю справу на себе. У всіх справах забезпечення треба звертатись на адресу:

United Ukrainian War Veterans of America
866 N. 7th Street,
Philadelphia 23, Penna.

3. **Допомога в Европі.** Постановлено вислати негайно на допомогу українським івалідам суму 1,500 долярів, з чого 1,000 дол. призначено на Німеччину і 500 дол. для Австрії.

4. **Організаційні справи.** Управа видала заклик до всіх комбатантів, щоб вони стали членами ОбВУА, бо в обсяг діяльности ОбВУА входять лише ті комбатанти, які є членами Об'єднання. Зголошуватись на вище подану адресу, чи до Відділів.

5. ***Військові видання.*** Виконуючи постанову Загальних Зборів, Управа ОбВУА порішила продовжувати видавання Військової Бібліотеки ОбВУА, а саме: видати:

а) Військовий Альманах членів ОбВУА із начерком історії української армії і всіх пізніших військових формацій. Військові ступені будуть подані за схемою усіх військових формацій. Закликається всіх членів надіслати свої фотознімки, як теж і знімки своїх військових частин. Закликається теж родини і приятелів померлих членів прислати знімки колишніх наших членів, як теж і короткі життєписи.

б) Військові Вісті. Управа з великим вдоволенням прийняла до відома згоду редакції „Свободи" видавати неперіодичний додаток „Військові Вісті ОбВУА", редаґовані окремою редакційною Колеґією.

в) Військовий Підручник. Управа порішила видати в міру можливостей підручник військового знання, як теж і підручну книгу для історії української армії.

г) Стипендії. Порішено продовжувати уділювання Військової Стипендії ім. Симона Петлюри у висоті 500 дол. для студентів високох військових шкіл у ЗДА.

6. **Консолідація.** Управа ОбВУА висловилась за повною консолідацією комбатантів усіх українських військових формацій та всіх вояків - українців без огляду на те, коли і в якій армії вони перебували. Тому теж закликається всіх українців, які носили зброю, стати членами Об'єднання бувших Вояків Українців в Америці і співдіяти в нашій громадській праці.

Головна Управа ОбВУА

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Денвер, Колорадо

Тиждень Братерства

Почавши від 1934 р. Рада Церков Денверу улаштовує щорічно тиждень братерства, що має за ціль зблизити різні національні групи через взаємне пізнання здобутків культури народів, з яких ті групи походять. Тиждень братерства звичайно закінчується спільною імпрезою всіх тих груп п. н. „Братерство через музику".

В цьогорічному тижні братерства брала також активну участь Українсько Американська Громада в Денвері через свій хор та танцюристів. В цій імпрезі, що відбулася 19-20 лютого брало участь одинадцять національних груп. В програму входили: танки, пісні та дві промови. Переважали танки, а співали тільки жидівський хор — релігійна пісня, мадяри — сольоспів, та український хор, під управою п. Ярослава Нижника, відспівав пісню „Почаївська Божа Матір". В перервах та частинно до танків на сцені приґравала духова оркестра військової летунської академії в Колорадо.

Імпрезу відкрив заступник губернатора стейту Колорадо — короткою, але дуже змістовною промовою. Почет із вісьмох студенток „гай скул"-у в довгих білих сукнях, під звуки маршу, чи маршової пісні, урочисто вносив на сцену прапор національности, яка була на черзі програми.

Після уставлення прапора на сцені і салюту прапорові, почет відходив, а на сцену входили виконавці даної точки. Український державний прапор внесли під звуки української стрілецької пісні, а після уставлення прапора, одинадцятилітній Любомир Орищин, син професорів Орищиних, виконав сольо танок „Вільний Гуцул".

Вже перша точка українського виступу, зробила на публіку захоплююче враження, доказом чого були рясні оплески, якими присутні нагородили Любка ще в половині танку. Це були перші оплески в часі виконування точки тоді, коли українська група була шестою в черзі програми. Ідучи на ту імпрезу, українці Денверу були певні того, що Любко і цим разом нас „не заведе".

Підписаному доводилось бачити виступ Любка ще перед двома роками на вечорі народних танків, що був улаштований „Сошел Саенс" Фундацією при денверському університеті. Тоді глядачам, що складалися в більшості зі студентів, так сподобався Любків „Чабан", що просто не хотіли пустити малого танцюриста зі сцени. Рекламуючи цьогорічний тиждень братерства, Любко виступав два рази у телевізії і в двох найбільших денверських щоденниках були поміщені світлини Любка і його вчительки танку — рідної сестри. В школі, до якої він ходить, виступає з танками, на всіх шкільних імпрезах.

Підписаному вже доводилось бачити здібних і вишколених в танку дітей, але такого доброго малого танцюриста народних танків, не доводилось бачити. В нього всі рухи в танку свобідні і певні, а присюди виходять, як в доброго дорослого танцюриста. Він вже зовсім зжився зі своїм прекрасним гуцульським строєм і топірцем. Не можна не відмітити і цього, що Любко є дуже добрим декляматором. Слухаючи його деклямування, не пізнаєте того, що він тієї України, про яку деклямує, ніколи не бачив, а деклямує зовсім по „старокрайовому", так як колись в нас деклямували найздібніші діти, без найменшого сліду із впливу іншої мови.

Свій успіх в танку, Любко може завдячувати не тільки своїм вродженим здібностям, але також науці своєї сестри пані Марії Орищин.

Чергову точку — дует „Козачок — подільський" дуже успішно виконали пані Марія Орищин і Альфред Ґері. А. Ґері — американець, студент університету, належить до клюбу народних танків, він так полюбив українські народні танки, що постановив їх вивчити у пані М. Орищин. Справив собі український народний стрій; чоботи, шаравари, шапку, пояс, а його сестра навчилася в українців і вишила йому сорочку. А що Л. Ґері є пристійний мужчина, то виглядає в українському народною строю, як справжній козарлюга і дует з панею М. Орищин випав багато вище понад аматорський рівень, за що обоє виконавці були нагороджені гучними оплесками.

Всі національні групи виступали в народних одягах, але поява на сцені хору УАТ в українських народних одягах, викликала серед глядачів замітне захоплення. Пісню „Почаївська Божа Матір", хор відспівав дуже добре. Сольові частини виконали пані А. Колтонюк — сопран та проф. Олейко — баритон.

Успіх, що його українська група здобула на імпрезі „Братерство через музику" належить завдячувати всім учасникам: диригентові хору п. Ярославові Нижникові, п. проф. Олейкові, всім хористам, та танцюристам за те, що не жаліли ні часу, ні труду, ходили на проби, шили і приготовляли одяги для того тільки, щоб гідно репрезентувати українське ім'я.

Треба признати правду зовсім об'єктивно, що Українсько Американська Громада в Денвері — перша українська установа на терені Колорадо, заснована новоприбулими іміґрантами, за час свого недовгого існування зробила чимало позитивної громадської праці.

Крім внутрішньо громадської діяльности УАТ ніколи не залишає жадної нагоди, на якій, в міру сил, можна зробити щось для ознайомлення світу з українською визвольною справою.

К. Крупський

ВСЯЧИНА

„ДОЗВІЛ НА ЇЗДУ АВТОМ В ЗАДНЬОМУ СИДЖЕННІ"

До продавця авт в Денвері прибув 24-річний Джан Р. Флеґен і хотів купити віз, платячи чеком суму 612 долярів. Як свою особисту леґітимацію показав він папір, який був „дозволом на їзду автом в задньому сидженні". Цей дозвіл кінчався тоді, „коли буде виданий реґулярний дозвіл", і його видав „стейт нервозности, відділ метушливости, бюро втрати", а підпис на ньому звучав так: „Дж. Іззі Нервовий". Закінчення цієї купівлі авта відбулося в повітовому суді.

ЗБІЛЬШУЄТЬСЯ КОНСУМПЦІЯ ШТУЧНОЇ ГУМИ

Передбачають, що цього року збільшиться світова консумпція штучної гуми на 100 тонн, з чого на ЗДА припаде 12,000 тонн. В 1955 році ця країна зужила штучної гуми 893,000 тонн, а цього року має зужити 905,000 тонн. В інших країнах вільного світу в 1955 році використано 103,000 тонн цієї гуми, а в цьому році мають її зужити в скількості 250,000 тонн.

„РУКИ, НОГИ, МОЗКУ — ВІДПОЧИВАЙТЕ БІЛЬШЕ, БІЛЬШЕ І БІЛЬШЕ!"

Д-р Дейвід Г. Фінк видав книжку під заголовком „Люди перевтомлені", в якій дає читачам такі поради: „Ноги — відпочивайте більше, більше і більше!.. Руки — відпочивайте більше, більше і більше!.." Те саме відноситься і до мозку, очей і т. д. Автор твердить, що його метода уздоровить багатьох людей, коли йтимуть за його порадами, і зробить їх щасливими. Та автор не подає команди, як наказувати часові, щоб він тримався людей і не втікав так швидко, щоб був час відпочивати рукам, ногам, мозкові і шлункові.

НАЙПОВІЛЬНІШИЙ ЛІТАК СВІТУ

Німецький інститут повітроплавних дослідів у Бравншвайґу збудував найповільніший літак світу, що коштує 6,000 нім. марок і може летіти зі швидкістю всього 48 кілометрів на годину. Цей тип літака, що дістав назву „Цавкеніґ", може осягнути найбільшу швидкість 180 кілометрів. Приземлитися може він навіть на невеличкому городі.

ТРИ АМЕРИКАНСЬКІ ПРЕЗИДЕНТИ ВІДРАЗУ ЗАЯВИЛИ, ЩО НЕ БУДУТЬ ДРУГИЙ РАЗ КАНДИДУВАТИ

Майже цілий рік американські журналісти запитували президента Айзенгавера, чи буде повновно кандидувати і аж минулого тижня довідалися про „так". Та в американській історії були три президенти, які на початку свого урядування заявили, що не будуть другий раз кандидувати. Ці президенти, — це Джеймс К. Полк (1844-1848), Джеймс Букенен (1856-1860) і Ратерфорд Б. Гейєс (1876-1880).

● РОЗШУКИ ●

АННА СКІБІНСЬКА дочка Стефана Кіт пошукує свого стрийка **ІВАНА КІТ**, який виїхав перед першою світовою війною до Канади із села Поплави — Новосілка, повіт Підгайці. Зголошення прошу слати на адресу:
ZENOVIA STASULA
2128 W. Superior Street
Chicago 12, Illinois

Пошукую Василя **ШЕРЕМЕТУ** зі села Шумляи, повіт Підгайці. Мав би перебувати в Канаді. Я маю лист від Родичів з Краю. Хто знав би про нього, або він сам, прошу писати на адресу:
DMYTRO CHRYSTAN
2348 W. Bloomingdale
Chicago 47, Illinois

Павла Барана, Софію Паранцук, Льва Маркуся й Ілька Федишака, які мали б замешкувати в Шикаґо пошукує **Анна Голик**. Писати на адресу:
Miguel Fedyszak, c. Dualde 160,
Llavallol F.N.G.R.,
Buenos Aires, Rep. Argentina

ВОРОНКА ТОСЬКО пошукує тіточного брата **САВУ ЛИС**, зі села Карів, ґміна Угнів, повіт Рава Руська, який виїхав в 1939 р. до Америки. Хто знав би про нього або він сам прошу писати на адресу:
ANTHONY MYKYCH
77 Orchard Street
Garfield, N. J. USA

Пошукую
Сестрінку **ТЕКЛЮ ЕЛС**, з дому Червонюк, уроджену в Княжім, повіт Золочів, яка виїхала до ЗДА. і замешкала в Ню Йорку. Прошу писати на адресу:
KLYMENTYNA HRYCAJ
184 St. Charles,
St. Jean, Quebec, Canada

Коли Ви вважаєте себе політичним еміґрантом — амбасадором України, та знаєте про великий вклад Українського Народного Союзу в змаганнях за права України та українців, Ви напевно свідомі обов'язку бути членом цієї організації.

ТАРЗАН, ч. 3630. Чи дальші клопоти?

Тарзанові приятелі побігли до нього ґратулювати, майже не здібні повірити в наглу зміну ситуації.

Але небезпека все ще загрожувала, бо коли Лазареві люди побачили, що їхній пан мертвий, вони мовчки оточили групу!